

1321. møte, 4. juli 2018

10 Rettslige spørsmål

10.2 Den europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk

Ekspertkomiteens sjuende rapport med hensyn til Norge

I samsvar med minoritetsspråkpaktens artikkel 16 paragraf 3 legger ekspertkomiteen for den europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk sin sjuende rapport om anvendelsen av minoritetsspråkpakten i Norge fram for Europarådets ministerkomité. Rapporten inneholder forslag til anbefalinger fra ministerkomiteen til Norge. Den norske regjeringen har fått mulighet til å gi sine kommentarer til innholdet, i samsvar med minoritetsspråkpaktens artikkel 16 paragraf 3.

Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk fastsetter en kontrollordning for å evaluere hvordan en part anvender minoritetsspråkpakten, for om nødvendig å gi anbefalinger om forbedring av partens lovgivning, politikk og praksis. Det sentrale elementet i denne prosedyren er ekspertkomiteen, som er opprettet ved minoritetsspråkpaktens artikkel 17. Komiteens hovedformål er å avgi rapport til ministerkomiteen om sin evaluering av en parts oppfyllelse av sine forpliktelser, undersøke den faktiske situasjonen for regions- eller minoritetsspråk i staten, og eventuelt oppmuntre parten til gradvis å øke omfanget av sine forpliktelser.

For å gjøre dette arbeidet enklere har ministerkomiteen, i samsvar med artikkel 15 paragraf 1, fastsatt en ramme for periodiske rapporter som partene må framlegge for Generalsekretæren. I henhold til denne rammen skal staten redegjøre for den konkrete gjennomføringen av minoritetsspråkpakten og den generelle politikken for språkene som er beskyttet under del II. Staten skal også redegjøre for alle tiltak som er truffet i forbindelse med gjennomføringen av bestemmelsene valgt for hvert språk som er beskyttet i henhold til minoritetsspråkpaktens del III. Komiteens første oppgave er derfor å undersøke opplysningene i den periodiske rapporten for alle de relevante regions- eller minoritetsspråkene på vedkommende stats territorium. Den periodiske rapporten skal offentliggjøres av staten i samsvar med artikkel 15 nr. 2.

Komiteens rolle er å evaluere gjeldende lover og forskrifter og faktisk praksis i hver enkelt stat med hensyn til regions- eller minoritetsspråk. Komiteens arbeidsmetoder er utarbeidet deretter. Komiteen innhenter opplysninger fra de respektive myndigheter og fra uavhengige kilder i staten for å få en mest mulig korrekt oversikt over den faktiske språksituasjonen. Etter en foreløpig gjennomgang av den periodiske rapporten stiller ekspertkomiteen om nødvendig spørsmål til hver part for å innhente utfyllende opplysninger fra myndighetene om saker den mener er utilstrekkelig belyst i selve rapporten. Denne skriftlige prosedyren følges normalt opp med et besøk på stedet av en delegasjon fra komiteen i den aktuelle staten. Under dette besøket møter delegasjonen organer og foreninger hvis arbeid er tett knyttet til bruken av de aktuelle språkene, og rådfører seg med myndighetene om saker den er blitt gjort oppmerksom på. Denne informasjonsinnhentingsprosessen er utformet slik at ekspertkomiteen skal være i stand til mer effektivt å evaluere anvendelsen av minoritetsspråkpakten i den aktuelle staten.

Når denne prosessen er avsluttet, vedtar ekspertkomiteen sin egen rapport. Når ekspertkomiteen har vedtatt evalueringsrapporten, framlegges denne for myndighetene i vedkommende stat slik at disse eventuelt kan uttale seg innen en gitt tidsfrist. Deretter framlegges evalueringsrapporten for ministerkomiteen sammen med forslag til anbefalinger som, når ministerkomiteen har vedtatt dem, blir rettet til staten. Den fullstendige rapporten inneholder også kommentarene som statens myndigheter eventuelt har kommet med.

INNHOOLD

Sammendrag 5

Kapittel 1	Situasjonen for regions- eller minoritetsspråkene i Norge – nyere utviklingstrekk og trender	6
1.1	Generelle utviklingstrekk i politikk, lovgivning og praksis vedrørende regions- eller minoritetsspråk i Norge – forpliktelser etter minoritetsspråkpakten	6
1.2	Situasjonen for de enkelte regions- eller minoritetsspråkene i Norge	8
Kapittel 2	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk og av anbefalingene	10
2.1	Finsk 10	
2.1.1	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk til å beskytte og fremme finsk.....	10
2.1.2	Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme finsk i Norge kan forbedres.....	12
2.2	Kvensk	12
2.2.1	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk til å beskytte og fremme kvensk.....	12
2.2.2	Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme kvensk i Norge kan forbedres.....	14
2.3	Lulesamisk	14
2.3.1	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk til å beskytte og fremme lulesamisk	14
2.3.2	Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme lulesamisk i Norge kan forbedres.....	19
2.4	Nordsamisk	19
2.4.1	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk for å beskytte og fremme nordsamisk	19
2.4.2	Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet med å beskytte og fremme nordsamisk i Norge kan forbedres	23
2.5	Romani	24
2.5.1	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk for å beskytte og fremme romani.....	24
2.5.2	Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme romani i Norge kan forbedres.....	26
2.6	Romanes	26
2.6.1	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk vedrørende arbeidet til å beskytte og fremme romanes.....	26
2.6.2	Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme romanes i Norge kan forbedres.....	28
2.7	Sørsamisk	28
2.7.1	Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk vedrørende arbeidet for å beskytte og fremme sørsamisk	28
2.7.2	Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme sørsamisk i Norge kan forbedres.....	32
Kapittel 3	Anbefalinger fra Europarådets ministerkomité	34
Vedlegg I: Ratifikasjonsdokument		35
Vedlegg II: Kommentarer fra norske myndigheter		36

Sammendrag

Den sjuende evalueringsrapporten fra ekspertkomiteen bygger på den aktuelle politiske og rettslige situasjonen på det tidspunktet da ekspertkomiteen gjennomførte sitt besøk til Norge i oktober 2017.

Norge var den første staten som ratifiserte den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk i 1993, og den trådte i kraft i Norge i 1998. Minoritetsspråkpakten kommer til anvendelse på finsk, kvensk, romani, romanes, lulesamisk, nordsamisk og sørsamisk. Lulesamisk, nordsamisk og sørsamisk er omfattet av minoritetsspråkpaktens del III. De øvrige språkene er omfattet av del II.

Nordsamisk er det mest brukte av de samiske språkene. Lulesamisk og sørsamisk har færre brukere og står overfor alvorligere utfordringer. Sametinget har i oppgave å beskytte og fremme alle samiske språk.

Nesten alle forpliktelser under minoritetsspråkpaktens del III er oppfylt når det gjelder nordsamisk. Det er fremdeles vanskeligheter med bruken av spesielle tegn i offentlige registre på nordsamisk og lulesamisk. Det er også vanskeligheter med hensyn til bruken av alle samiske språk i sosiale omsorgsinstitusjoner. Det er behov for ytterligere støtte til opplæring av journalister og annet mediepersonale som bruker alle samiske språk.

Situasjonen for lulesamisk og sørsamisk er fremdeles vanskelig. Hovedutfordringene er fortsatt å finne innen utdanning og offentlige tjenester. Det er viktig å forbedre mulighetene for undervisning på og i språkene på alle passende nivåer og å styrke lærerutdanningen.

Kvensk befinner seg fortsatt i en prekær situasjon. Finsk har tradisjonelt eksistert side om side med kvensk. Det er fortsatt behov for tiltak for å fremme begge språk, spesielt innen utdanning.

Romani og romanes er nesten usynlige i det offentlige liv. Disse språkene har lav status, og det er derfor behov for spesielle tiltak for å beskytte og fremme dem, særlig innen utdanning.

Kapittel 1 Situasjonen for regions- eller minoritetsspråkene i Norge – nyere utviklingstrekk og trender

1. Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (heretter kalt «minoritetsspråkpakten») ble undertegnet av Norge 5. november 1992. Ratifikasjonsdokumentet ble deponert 10. november 1993, og pakten trådte i kraft i Norge 1. mars 1998.
2. I henhold til artikkel 15 paragraf 1 i minoritetsspråkpakten skal partene hvert tredje år framlegge en rapport i en form fastsatt av ministerkomiteen.¹ Norske myndigheter framla sin sjuende periodiske rapport for Europarådets generalsekretær 10. mars 2017.
3. Denne sjuende evalueringsrapporten fra ekspertkomiteen bygger på opplysninger hentet fra Norges sjuende periodiske rapport og opplysninger innhentet gjennom intervjuer med representanter for brukerne av minoritetsspråkene i Norge og med norske myndigheter under besøket på stedet, som fant sted i tidsrommet 9.–11. oktober 2017.
4. Ekspertkomiteen vil fokusere på bestemmelser og saker under både del II og del III som ble framhevet som særlig problematiske i den sjette evalueringsrapporten. Den vil særlig evaluere hvordan norske myndigheter har reagert på observasjonene og anbefalingene fra ekspertkomiteen og anbefalingene fra ministerkomiteen. Ekspertkomiteen vil også undersøke nye saker som har blitt oppdaget i den sjuende overvåkingsperioden.
5. Rapporten inneholder detaljerte observasjoner og anbefalinger som norske myndigheter bes om å ta hensyn til når de utformer sin politikk for regions- eller minoritetsspråk. På dette grunnlaget har ekspertkomiteen også, i samsvar med minoritetsspråkpaktens artikkel 16 paragraf 4, utarbeidet forslag til anbefalingene fra ministerkomiteen til Norge.
6. Denne rapporten bygger på den aktuelle politiske og rettslige situasjonen på det tidspunktet da ekspertkomiteen gjennomførte sitt besøk til Norge fra 9. til 11. oktober 2017. Den ble vedtatt av ekspertkomiteen 24. november 2017.

1.1 Generelle utviklingstrekk i politikk, lovgivning og praksis vedrørende regions- eller minoritetsspråk i Norge – forpliktelser etter minoritetsspråkpakten

7. Norge ratifiserte minoritetsspråkpakten for «det samiske språk» under del III uten å navngi spesifikke samiske språk. I den første periodiske rapporten nevnte norske myndigheter igjen bare «det samiske språket». I senere periodiske rapporter slo norske myndigheter fast at lulesamisk og sørsamisk skulle behandles som del II-språk. Men siden Norge har ratifisert minoritetsspråkpakten for «det samiske språk» under del III, kan ikke ekspertkomiteen avgjøre at lulesamisk og sørsamisk bare skal behandles som del II-språk. I den foreliggende evalueringsrapporten har lulesamisk og sørsamisk blitt behandlet som del III-språk.
8. Som i tidligere overvåkingsperioder ble ekspertkomiteen informert av kvensktalende om at de ønsker at også kvensk skal omfattes av minoritetsspråkpaktens del III.
9. Det er en manglende bevissthet om del II-språk og om lulesamisk og sørsamisk.

Situasjonen for kvensk og finsk

10. Kvensk og finsk har samme opprinnelse og lang tradisjonell tilstedeværelse i Norge. Norge slo derfor fast i sin første periodiske rapport at «kvensk/finsk» omfattes av minoritetsspråkpaktens del II i Norge². I 2005 anerkjente Norge kvensk som eget språk. Denne beslutningen er i samsvar med synspunktene til de kvensktalende som kaller sitt språk kvensk og er tilhengere av å innføre det nye skriftspråket. Under besøket på stedet og i uttalelser i henhold til artikkel 16 paragraf 2 informerte noen representanter for kvener og norskfinner ekspertkomiteen om at de fortsatt bruker finsk. Derfor vil ekspertkomiteen behandle kvensk og finsk hver for seg.

¹ MIN-LANG(2009)8 Ramme for periodiske rapporter som skal framlegges hvert tredje år, som vedtatt av Europarådets ministerkomité

² MIN-LANG/PR(99)5 (<https://rm.coe.int/16806c8e3d>), Norges første periodiske rapport, s. 2 og 3

Praktisk gjennomføring av minoritetsspråkpakten

11. Mens situasjonen for nordsamisk alt i alt er tilfredsstillende, er både lulesamisk og sørsamisk i en ugunstig situasjon, på tross av at det er gjort en viss innsats. Norsk romani og romanes er fortsatt ikke normert, men dette bør ikke være til hinder for at myndighetene treffer tiltak for å gjennomføre forpliktelsene etter minoritetsspråkpakten med hensyn til romani og romanes, nemlig i kringkastingsmedier og i utdanning. Det sistnevnte ville gjelde førskolenivået. Som for finsk og kvensk mener ekspertkomiteen at norske myndigheter bør rådføre seg med representantene og de relevante lokale og regionale myndigheter med henblikk på å utarbeide en mellomlangsiktig strategi for gjennomføringen av minoritetsspråkpakten med hensyn til de to språkene. Det er behov for en mer effektiv inkludering av og bevissthet om finsk, kvensk, romani og romanes, lulesamisk og sørsamisk som minoritetsspråk i Norge blant målene for utdanning, lærerutdanning og media.

Bruk av minoritetsspråkene i utdanning

12. Det er et presserende behov for lærerutdanning og utarbeidelse av undervisningsmateriell basert på arbeid med å normere romani og romanes. Førskole på finsk må innføres i samarbeid med språkbrukerne. Et studieprogram på kvensk hadde blitt opprettet ved universitetet og deretter nylig blitt avviklet, men så ut til å ha blitt gjenopptatt da besøket på stedet ble gjennomført. Utdanningstilbudet på lulesamisk er tilfredsstillende. Overlevelsen til sørsamisk er truet av den reduserte tilgangen til grunnskoleutdanning på dette språket. Teknisk utdanning og yrkesutdanning tilbys ikke på noen av minoritetsspråkene, bortsett fra at én skole tilbyr dette på nordsamisk. Bortsett fra finsk er det ikke muligheter som setter de som ikke snakker minoritetsspråkene, i stand til å lære dem, heller ikke i områder der de tradisjonelt brukes.

Rettsmyndigheters bruk av minoritetsspråkene

13. Den samlede etterspørselen etter muligheter for bruk av de samiske språkene ved kontakt med rettsmyndigheter er liten. Mangelen på tolker med opplæring er en annen faktor som begrenser domstolenes bruk av minoritetsspråk. Ved rekruttering av medarbeidere tar man i straffesystemet i stadig større grad hensyn til kunnskap i nordsamisk.

Administrative myndigheters bruk av minoritetsspråkene

14. Det har vært framgang når det gjelder bruken av spesielle samiske tegn i sentraladministrasjonen, også for etternavn. Det er fortsatt behov for en ytterligere inkludering av spesielle samiske tegn i elektroniske skjemaer, blant annet i Skatteetaten. Bruken av minoritetsspråk ved kontakt med administrative myndigheter og offentlige tjenester er også kjennetegnet av liten etterspørsel og mangel på tolker med opplæring. Under besøket på stedet uttrykte språkbrukerne bekymring når det gjaldt den mulige negative virkningen av den nye fylkesinndelingen regionreformen vil føre med seg.

Bruk av minoritetsspråkene i media

15. Stillingen til nordsamisk i både skriftlige og elektroniske medier er tilfredsstillende. Det svært begrensede medietilbudet på både lulesamisk og sørsamisk må økes. Romani og romanes er ikke til stede i mediene. De ukentlige radioprogrammene som fantes på kvensk og finsk, ble avviklet i forbindelse med overgangen til digital kringkasting.

Bruk av minoritetsspråkene i kulturaktiviteter og -anlegg

16. De fleste minoritetsspråk brukes i kulturaktiviteter. Ekspertkomiteen har ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen for en rekke forpliktelser angående bruken av de samiske språkene i det kulturelle liv: sikre at de organer som organiserer eller støtter kulturaktiviteter, har til rådighet personale som fullt ut mestrer minoritetsspråkene (12.1.e); innenfor andre territorier enn de hvor minoritetsspråkene tradisjonelt brukes, tillate, oppmuntre til og/eller sørge for kulturaktiviteter og -tilbud som bruker minoritetsspråkene (12.2); treffe foranstaltninger, i sin kulturpolitikk i utlandet, for minoritetsspråkene og kulturen de reflekterer (12.3).

Bruk av minoritetsspråkene i det økonomiske og sosiale liv

17. Ansatte ved sosial- og helseinstitusjoner, særlig ved sykehus og aldershjem, har utilstrekkelig kunnskap i de samiske språkene.

Situasjonen for skoltesamisk/østsamisk

18. Det er uklart for ekspertkomiteen om det finnes brukere av skoltesamisk/østsamisk i Norge i dag. Likevel berømmer ekspertkomiteen initiativet norske myndigheter har tatt i samarbeid med Finland og Russland for å revitalisere skoltesamisk/østsamisk.

1.2 Situasjonen for de enkelte regions- eller minoritetsspråkene i Norge

19. Det er ingen sterk finsk eller kvensk skriftlig tradisjon i Norge. Likevel har finsk i noen grad vært brukt i skrift, særlig i religiøse sammenhenger. Den tradisjonelle bruken av finsk har blitt forsterket av nylig innvandring fra Finland. Noen kvener foretrekker å skrive standard finsk og uttrykte bekymring for at standardiserings- og revitaliseringsinnsats rettet mot kvensk vil svekke stillingen til finsk.

20. Det tilbys ikke førskole på finsk. Grunnskoleelever i fylkene Troms og Finnmark har rett til å motta finskundervisning hvis visse vilkår er oppfylt. Universitetet i Tromsø tilbyr et masterprogram i kvensk og finsk og et bachelorprogram i finsk.

21. Det var tidligere et ukentlig radioprogram på finsk, men dette ble avviklet i forbindelse med overgangen til digital radio. Det er behov for en mer effektiv inkludering av og bevissthet om finsk som minoritetsspråk i Norge i utdanning og media.

22. Kvensk ble anerkjent av norske myndigheter som eget språk i 2005. Det har blitt utviklet et standardskriftspråk, og en deskriptiv grammatikk ble utgitt i 2014. Standardskriftspråket blir for tiden revidert for å ta hensyn til geografiske variasjoner. Norske myndigheter arrangerte i april 2016 en konferanse der man skulle diskutere en handlingsplan for kvensk, men har ennå ikke satt i gang arbeidet med en målrettet plan for revitalisering av kvensk. Siden kvensk er et alvorlig truet språk, er det et presserende behov for å utarbeide og gjennomføre en slik plan.

23. Det tilbys ikke førskole på kvensk, men Porsanger kommune har et midlertidig språkprogram. Grunnskoleelever i fylkene Troms og Finnmark har rett til å motta finskundervisning hvis antallet elever er tilstrekkelig. Kvensk omfattes av læreplanen i finsk som andrespråk, men det er fortsatt mangel på kvalifiserte lærere. Antallet elever som tar finsk som andrespråk, har gått jevnt nedover. Universitetet i Tromsø tilbyr et masterprogram i kvensk og finsk, men ikke noe bachelorprogram i kvensk, selv om det tilbys noen kurs.

24. Det var tidligere et ukentlig radioprogram på kvensk, men dette ble avviklet i forbindelse med overgangen til digital radio. Det er behov for en mer effektiv inkludering av og bevissthet om kvensk som minoritetsspråk i Norge i utdanning og media.

25. De fleste bestemmelsene i minoritetsspråkpakten er ennå ikke gjennomført for romani og romanes' vedkommende. Ekspertkomiteen har ikke mottatt tilstrekkelig informasjon om situasjonen for romanes, så det er vanskelig å evaluere denne. Det foreligger fortsatt ingen handlingsplan for å beskytte og fremme romani og romanes. Universitetet i Oslo har etablert romani som emne for ph.d.-studier, og det har blitt publisert en avhandling og en nettbasert ordbok. Det finnes likevel ikke tilbud i romani og romanes i formell utdanning eller i mediene. Videre mangler det personale med opplæring, og undervisningsmateriell. Den statsfinansierte stiftelsen Romanifolkets/taternes kulturfond har bevilget midler til ulike prosjekter, men statsstøtten til stiftelsen for 2015 og 2016 er holdt tilbake.

Samiske språk

26. Situasjonen for **nordsamisk**, det mest brukte av de samiske språkene i Norge, er tilfredsstillende. De fleste forpliktelsene etter minoritetsspråkpakten er oppfylt når det gjelder dette språket. Når det gjelder administrative myndigheter og offentlige tjenester, må elektroniske selvangivelser innleveres på norsk, selv om henvendelser til Skatteetaten kan gjøres på nordsamisk både skriftlig og muntlig. Det bør også treffes tiltak for å sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner som sykehus og aldershjem tilbyr tjenester på nordsamisk. Videre ble ekspertkomiteen under besøket på stedet informert om at det fortsatt var problemer med bruken av samiske bokstaver i offentlige registre. Myndighetene forklarte at forsinkelsen skyldes problemer i arbeidet med å utvikle programvare.

27. Sametinget i Norge velges av og blant det samiske folk. Det er et urfolksparlament og finansieres av den norske regjering. Sameloven slår fast at Sametingets arbeidsområde er alle saker som etter tingets oppfatning berører det samiske folk i Norge. Sametinget har også beslutningsmyndighet når dette følger av bestemmelser i loven eller administrative bestemmelser. Sametinget har i oppgave å beskytte og fremme alle samiske språk.

28. De fleste forpliktelsene er bare delvis eller formelt oppfylt for **lulesamisk**. Det er Fylkesmannen i Nordland som er samordningsorgan for både lulesamisk og sørsamisk utdanning i Norge. Siden et økende antall av språkbrukerne nå bor i byer utenfor forvaltningsområdet, er det ingen garanti for at barna deres får plass i lulesamiske eller sørsamiske barnehager. Det er mangel på lulesamiske lærere, siden det bare er åtte lærere i lulesamisk i grunnskolen, hvorav seks er kvalifiserte lærere med formell kompetanse i lulesamisk. I den videregående skolen er det fire lulesamiske lærere. Alle har formell kompetanse i lulesamisk, og to av dem har lærerutdanning. Men selv om antallet lærere i lulesamisk er utilstrekkelig, har det totale antallet grunnskoleelever som har lulesamisk som andrespråk, ifølge Fylkesmannen i Nordland økt med 44 % (fra 75 til 104) mellom 2006 og 2016 som et resultat av andrespråkstillegg og Ulpan-kurs for fjernundervisning³. Antallet skoler som tilbyr lulesamisk, har også økt vesentlig. Det trengs ytterligere innsats, spesielt på utdanningsområdet, og særlig med hensyn til utvikling av læreplaner, undervisningsmateriell og lærerutdanning. Det finnes studie- og forskningsmuligheter på universitetsnivå.

29. Situasjonen for **sørsamisk** har ikke bedret seg vesentlig siden forrige overvåkingsperiode, selv om det har vært gjort en viss innsats for å sørge for undervisning på og i sørsamisk. Som en del av handlingsplanen for samiske språk blir det for tiden utviklet et undervisningsopplegg i sørsamisk for lærere basert på Ulpan-metoden. Den sørsamiske skolen i Hattfjeldal i Nordland ble gjenetablert som språkressurscenter i 2017 og tilbyr undervisning på sørsamisk til 63 elever i skoleåret 2017/2018. Men ekspertkomiteen ble under besøket på stedet også informert om at det var mangel på kunnskap hos lokale myndigheter om barnas rett til undervisning på sørsamisk. Finansieringen er også problematisk, siden dette ikke dekkes av den norske regjeringen og er avhengig av kommunens beslutninger og økonomi. Det er fortsatt ikke noe bachelor- eller masterprogram i sørsamisk i Norge. Nord universitet Levanger tilbyr kurs i sørsamisk begynneropplæring, sørsamisk nivå 1 og 2 og sørsamisk språk og kultur. Men disse kursene tilbys enkeltvis og er ikke en del av en komplett bachelorgrad, selv om de kan inngå i lærerutdanningen og barnehagelærerutdanningen. Det trengs generelt ytterligere innsats, spesielt på utdanningsområdet, og særlig med hensyn til utvikling av læreplaner, undervisningsmateriell og lærerutdanning.

³ MIN-LANG/PR (2012) 1 (<https://rm.coe.int/16806c8e52>), Norges femte periodiske rapport, s. 22.

Kapittel 2 Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk og av anbefalingene

2.1 Finsk

2.1.1 Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk til å beskytte og fremme finsk

Symboler brukt til å markere endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode:

↗ forbedring ✓ forverring = ingen endring

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende finsk ⁴	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen konklusjon
Minoritetsspråkpakten del II						
(Forpliktelser som staten må anvende på alle regions- eller minoritetsspråk innenfor sitt territorium)						
Art. 7 – Mål og prinsipper						
7.1.a	anerkjennelse av finsk som et uttrykk for kulturell rikdom	=				
7.1.b	sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme finsk		=			
7.1.c	besluttsom handling for å fremme finsk		↗			
7.1.d	tilrettelegging av og/eller oppmuntring til bruk av finsk, muntlig og skriftlig, i offentlig (utdanning, rettsmyndigheter, administrative myndigheter og offentlige tjenester, media, kulturaktiviteter og -anlegg, det økonomiske og sosiale liv, grenseoverskridende kontakter) og privat virksomhet		✓			
7.1.e	• bidra til å opprettholde og utvikle forbindelser mellom grupper i staten som bruker finsk, på de feltene som er omfattet av denne pakten • opprettelse av kulturelle forbindelser med andre språkgrupper		=			
7.1.f	skaffe egnede former og midler for undervisning og studier av finsk på alle passende nivåer		=			
7.1.g	skaffe muligheter som setter de som ikke snakker finsk (også voksne), i stand til å lære det	=				
7.1.h	Fremme studier og forskning i finsk ved universiteter eller tilsvarende institusjoner	=				
7.1.i	fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, til beste for finsk	=				
7.2	fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruken av finsk	=				
7.3	• fremme gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper • fremme inkludering av respekt, forståelse og toleranse for finsk blant målene for utdanning og opplæring • oppmuntre massemedia til å inkludere respekt, forståelse og toleranse for finsk blant sine mål		=			
7.4	• ta i betraktning behovene og ønskene som er uttrykt av gruppen som bruker finsk • etablere et organ i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende finsk		=			

* Ekspertkomiteen for den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk evaluerer partenes oppfyllelse av forpliktelsene etter pakten som følger:

Oppfylt: Politikk, lovgivning og praksis er i samsvar med minoritetsspråkpakten.

Delvis oppfylt: Politikk og lovgivning er helt eller delvis i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er bare delvis gjennomført i praksis.

Formelt oppfylt: Politikk og lovgivning er i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er ikke gjennomført i praksis.

Ikke oppfylt: Det har ikke vært truffet noen tiltak, verken med hensyn til politikk, lovgivning eller praksis, for å gjennomføre forpliktelsen, eller ekspertkomiteen har i flere overvåkingsperioder ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen.

⁴ Av hensyn til lesbarheten er paktens bestemmelser her gjengitt i forkortet og forenklet form. Den fullstendige versjonen av hver bestemmelse er tilgjengelig på traktatkontorets nettsted: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (traktat nr. 148).

Ingen konklusjon: Ekspertkomiteen er ikke i stand til å trekke noen konklusjon om oppfyllelsen av forpliktelsen, siden myndighetene har framlagt utilstrekkelig informasjon eller ingen informasjon.

Endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode

30. Finsk har ikke vært til stede i kringkastingsmediene siden begynnelsen av 2017. Det er en nedgang i kunnskapen i finsk hos ansatte ved sosial- og helseinstitusjoner. (Artikkel 7.1.d)

31. I 2016 arrangerte det ansvarlige departementet og finske organisasjoner og institusjoner et vitenskapelig arrangement som skulle berede grunnen for utarbeidelse av en målrettet plan for revitalisering av finsk, men en målrettet plan er fortsatt ikke på plass på nasjonalt nivå. Etter initiativ fra Troms fylkeskommune ga departementet Troms fylkeskommune midler for å utarbeide en finsk handlingsplan for fylket. (Artikkel 7.1.c)

2.1.2 Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme finsk i Norge kan forbedres

Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å oppfylle alle forpliktelser etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk som ikke anses for å være «oppfylt» (se under 2.1.1 over). Anbefalinger gitt som et ledd i minoritetsspråkpaktens overvåkingsprosedyre skal være en støtte til myndighetene i gjennomføringsprosessen. Her følger en oversikt over anbefalinger fra ekspertkomiteen fra tidligere overvåkingsperioder som Norge ennå ikke har fulgt, og anbefalingene fra inneværende overvåkingsperiode. Anbefalingene fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten⁵ er fortsatt gyldige i kraft av seg selv.

I. Anbefalinger om umiddelbare tiltak

a.	Vedta og gjennomføre nasjonale og regionale handlingsplaner for finsk.
b.	Treffe passende tiltak for å gjeninnføre finsk i kringkasting.
c.	Etablere et tilbud om finsk som morsmål i førskolen.

II. Ytterligere anbefalinger

- d. Styrke mekanismen for samråd med de finsttalende slik at man kan ta i betraktning de behov og ønsker som uttrykkes av de finsttalende.
- e. Iverksette besluttsom handling for å øke bevisstheten om finsk som minoritetsspråk i Norge.
- f. Sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme finsk.
- g. Fremme inkludering av respekt, forståelse og toleranse for finsk blant målene for utdanning og media.

2.2 Kvensk

2.2.1 Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk til å beskytte og fremme kvensk

Symboler brukt til å markere endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode:

↗ forbedring ✓ forverring = ingen endring

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*:						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende kvensk ⁶	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen konklusjon
Minoritetsspråkpaktens del II						
(Forpliktelser som staten må anvende på alle regions- eller minoritetsspråk innenfor sitt territorium)						
Art. 7 – Mål og prinsipper						

⁵ RecChL(2001)5 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804dce9d); RecChL(2003)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df248); CM/RecChL(2007)3 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afe1b); CM/RecChL(2010)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cf75c); CM/RecChL(2012)8 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c9276); CM/RecChL(2015)4 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c2ba9).

⁶ Av hensyn til lesbarheten er paktens bestemmelser her gjengitt i forkortet og forenklet form. Den fullstendige versjonen av hver bestemmelse er tilgjengelig på traktatkontorets nettsted: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (traktat nr. 148).

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*:						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende kvensk ⁶	oppfyllt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen konklusjon
7.1.a	anerkjennelse av kvensk som et uttrykk for kulturell rikdom	=				
7.1.b	sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme kvensk		=			
7.1.c	besluttosom handling for å fremme kvensk		=			
7.1.d	tilrettelegge for og/eller oppmuntre til bruk av kvensk, muntlig og skriftlig, i offentlig (utdanning, rettsmyndigheter, administrative myndigheter og offentlige tjenester, media, kulturaktiviteter og -anlegg, det økonomiske og sosiale liv, grenseoverskridende kontakter) og privat virksomhet		↙			
7.1.e	• bidra til å opprettholde og utvikle forbindelser mellom grupper i staten som bruker kvensk, på de feltene som er omfattet av denne pakten • opprettelse av kulturelle forbindelser med andre språkgrupper		=			
7.1.f	skaffe egnede former og midler for undervisning og studier av kvensk på alle passende nivåer		=			
7.1.g	skaffe muligheter som setter de som ikke snakker kvensk (også voksne), i stand til å lære det		=			
7.1.h	fremme studier og forskning i kvensk ved universiteter eller tilsvarende institusjoner		=			
7.1.i	fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, til beste for kvensk	=				
7.2	fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruken av kvensk	=				
7.3	• fremme gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper • fremme inkludering av respekt, forståelse og toleranse for kvensk blant målene for utdanning og opplæring • oppmuntre massemedia til å inkludere respekt, forståelse og toleranse for kvensk blant sine mål		=			
7.4	• ta i betraktning behovene og ønskene som er uttrykt av gruppen som bruker kvensk • etablere et organ i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende kvensk		=			

* Ekspertkomiteen for den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk evaluerer partenes oppfyllelse av forpliktelsene etter minoritetsspråkpakten som følger:

Oppfylt: Politikk, lovgivning og praksis er i samsvar med minoritetsspråkpakten.

Delvis oppfylt: Politikk og lovgivning er helt eller delvis i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er bare delvis gjennomført i praksis.

Formelt oppfylt: Politikk og lovgivning er i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er ikke gjennomført i praksis.

Ikke oppfylt: Det har ikke vært truffet noen tiltak, verken med hensyn til politikk, lovgivning eller praksis, for å gjennomføre forpliktelsen, eller ekspertkomiteen har i flere overvåkingsperioder ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen.

Ingen konklusjon: Ekspertkomiteen er ikke i stand til å trekke noen konklusjon om oppfyllelsen av forpliktelsen, siden myndighetene har framlagt utilstrekkelig informasjon eller ingen informasjon.

Endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode

32. I 2016 arrangerte det ansvarlige departementet og kvenske organisasjoner og institusjoner et vitenskapelig arrangement som skulle berede grunnen for utarbeidelse av en målrettet plan for revitalisering av kvensk, men en målrettet plan er fortsatt ikke på plass på nasjonalt nivå. Etter initiativ fra Troms fylkeskommune ga departementet Troms fylkeskommune midler for å utarbeide en kvensk handlingsplan for fylket. (Artikkel 7.1.c)

2.2.2 Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme kvensk i Norge kan forbedres

Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å oppfylle alle forpliktelser etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk som ikke anses for å være «oppfylt» (se under 2.2.1 over). Anbefalinger gitt som et ledd i minoritetsspråkpaktens overvåkingsprosedyre skal være en støtte til myndighetene i gjennomføringsprosessen. Her følger en oversikt over anbefalinger fra ekspertkomiteen fra tidligere overvåkingsperioder som Norge ennå ikke har fulgt, og anbefalingene fra inneværende overvåkingsperiode. Anbefalingene fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten⁷ er fortsatt gyldige i kraft av seg selv.

I. Anbefalinger om umiddelbare tiltak

a.	Vedta og gjennomføre nasjonale og regionale handlingsplaner for kvensk.
b.	Treffe passende tiltak for å gjeninnføre kvensk i kringkasting.
c.	Bedre situasjonen for kvensk i grunnskoleutdanning og videregående utdanning og bedre tilbudet om kvenske språkreir i førskolen.

II. Ytterligere anbefalinger

- d. Iverksette besluttsom handling for å øke bevisstheten om kvensk som minoritetsspråk i Norge.
- e. Sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme kvensk.
- f. Bedre framskaffelsen av muligheter som setter de som ikke snakker kvensk, også voksne, i stand til å lære det.
- g. Fremme studier og forskning i kvensk ved universiteter eller tilsvarende institusjoner.
- h. Styrke mekanismen for samråd med de kvensktalende slik at man kan ta i betraktning de behov og ønsker som uttrykkes av de kvensktalende.

2.3 Lulesamisk

2.3.1 Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk til å beskytte og fremme lulesamisk

Symboler brukt til å markere endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode:

↗ forbedring ✓ forverring = ingen endring

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*					
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende lulesamisk ⁸				
		oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ingen konklusjon
Minoritetsspråkpaktens del II					
(Forpliktelser som staten må anvende på alle regions- eller minoritetsspråk innenfor sitt territorium)					
Art. 7 – Mål og prinsipper					

⁷ RecChL(2001)5 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804dce9d);
 RecChL(2003)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df248);
 CM/RecChL(2007)3 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afe1b);
 CM/RecChL(2010)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cf75c);
 CM/RecChL(2012)8 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c9276);
 CM/RecChL(2015)4 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c2ba9).

⁸ Av hensyn til lesbarheten er minoritetsspråkpaktens bestemmelser her gjengitt i forkortet og forenklet form. Den fullstendige versjonen av hver bestemmelse er tilgjengelig på traktatkontorets nettsted: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (traktat nr. 148).

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende lulesamisk ⁸	opplyt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen konklusjon
7.1.a	anerkjennelse av lulesamisk som et uttrykk for kulturell rikdom	=				
7.1.b	sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme lulesamisk	=				
7.1.c	beslutsom handling for å fremme lulesamisk		=			
7.1.d	tilrettelegging av og/eller oppmuntring til bruk av lulesamisk, muntlig og skriftlig, i offentlig (utdanning, rettsmyndigheter, administrative myndigheter og offentlige tjenester, media, kulturaktiviteter og -anlegg, det økonomiske og sosiale liv, grenseoverskridende kontakter) og privat virksomhet		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> • bidra til å opprettholde og utvikle forbindelser mellom grupper i staten som bruker lulesamisk, på de feltene som er omfattet av denne pakten • opprettelse av kulturelle forbindelser med andre språkgrupper 	=				
7.1.f	skaffe egnede former og midler for undervisning og studier av lulesamisk på alle passende nivåer	=				
7.1.g	skaffe muligheter som setter de som ikke snakker lulesamisk (også voksne), i stand til å lære det		=			
7.1.h	fremme studier og forskning i lulesamisk ved universiteter eller tilsvarende institusjoner		↗			
7.1.i	fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, til beste for lulesamisk	=				
7.2	fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruken av lulesamisk	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> • fremme gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper • fremme inkludering av respekt, forståelse og toleranse for lulesamisk blant målene for utdanning og opplæring • oppmuntre massemedia til å inkludere respekt, forståelse og toleranse for lulesamisk blant sine mål 		=			
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • ta i betraktning behovene og ønskene som er uttrykt av gruppen som bruker lulesamisk • etablere et organ i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende lulesamisk 	=				
Minoritetsspråkpaktens del III						
(Tilleggsforpliktelser valgt av staten for spesifikke språk)						
Art. 8 – Utdanning						
8.1.a.iii	gjøre tilgjengelig førskole på lulesamisk eller en vesentlig del av førskolen på lulesamisk, i det minste for de elever hvor familien ber om det, og når antallet anses tilstrekkelig		=			

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*					
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende lulesamisk ⁹	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ingen konklusjon
8.1.biv	gjøre tilgjengelig grunnskoleutdanning på lulesamisk, en vesentlig del av grunnskoleutdanningen på lulesamisk eller undervisning i lulesamisk som en integrert del av pensumet, i det minste for de elever hvis familier ber om det, og hvis antall anses tilstrekkelig	↗			
8.1.civ	gjøre tilgjengelig videregående utdanning på lulesamisk, en vesentlig del av videregående utdanning på lulesamisk eller undervisning i lulesamisk som en integrert del av pensumet, i det minste for de elever som ønsker det i et antall som anses tilstrekkelig		↗		
8.1.div	gjøre tilgjengelig teknisk utdanning og yrkesutdanning på lulesamisk, en vesentlig del av den tekniske utdanningen og yrkesutdanningen på lulesamisk eller undervisning i lulesamisk som en integrert del av pensumet, i det minste for de elever som ønsker det i et antall som anses tilstrekkelig				=
8.1.eii	sørge for muligheter for studium av lulesamisk i universitetsutdanning og annen høyere utdanning		↗		
8.1.fii	tilby lulesamisk som fag for voksenopplæringen og etterutdanningen				=
8.1.g	sikre undervisning i lulesamisk historie og kultur.		↗		
8.1.h	sørge for grunnutdanning og videreutdanning av lærere som underviser i lulesamisk		=		
8.1.i	opprette et tilsynsorgan som er ansvarlig for å overvåke den framgang som er oppnådd med undervisningen av lulesamisk, og for å utarbeide offentlige periodiske rapporter om sine funn.	=			
8.2	innenfor andre territorier enn de hvor lulesamisk tradisjonelt brukes, tillate, oppmuntre til eller sørge for undervisning på eller i lulesamisk på alle passende utdanningsnivåer		=		
Art. 9 – Rettsmyndigheter					
9.1.aiv	Legge fram, etter anmodning, dokumenter i tilknytning til straffesaker på lulesamisk, om nødvendig ved bruk av tolk og oversettelser, uten at dette medfører ekstra omkostninger for de berørte personer			=	
9.1.biii	tillate at dokumenter og bevis blir lagt fram på lulesamisk i sivilsaker, om nødvendig ved bruk av tolk og oversettelser			=	
9.1.d	sikre at bruken av tolk og oversettelser i forbindelse med gjennomføring av sivile og/eller administrative saker på lulesamisk og bruk av dokumenter og bevis på lulesamisk ikke medfører ekstra omkostninger for de berørte personer			=	
9.2.a	ikke underkjenne rettslige dokumenter utelukkende fordi de er utarbeidet på lulesamisk	=			
9.3	gjøre de viktigste nasjonale lovtekster og de som spesielt vedrører brukerne av lulesamisk, tilgjengelige på lulesamisk				=
Art. 10 – Administrative myndigheter og offentlige tjenester					
10.1.aiii	sikre at brukerne av lulesamisk kan framlegge muntlige eller skriftlige henvendelser til lokale avdelinger av nasjonale myndigheter og motta svar på lulesamisk			=	
10.1.b	gjøre tilgjengelige alminnelig brukte nasjonale administrative tekster og skjemaer på lulesamisk eller i tospråklige versjoner				=
10.1.c	tillate de nasjonale myndighetene å utarbeide dokumenter på lulesamisk			=	

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende lulesamisk ⁹	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen konklusjon
10.2.a	bruk av lulesamisk innenfor rammen av den regionale eller lokale myndigheten			=		
10.2.b	legge til rette for at brukerne av lulesamisk kan legge fram muntlige eller skriftlige henvendelser på lulesamisk for den regionale eller lokale myndigheten			=		
10.2.c	de regionale myndigheters utgivelse av sine offisielle dokumenter også på lulesamisk			=		
10.2.d	de lokale myndigheters utgivelse av sine offisielle dokumenter også på lulesamisk			=		
10.2.e	de regionale myndigheters bruk av lulesamisk i debatter i sine forsamlinger					=
10.2.f	de lokale myndigheters bruk av lulesamisk i debatter i sine forsamlinger					=
10.2.g	bruke eller innføre, om nødvendig sammen med navnet på det offisielle språket, stedsnavn på lulesamisk		=			
10.3.b	tillate brukere av lulesamisk å fremme anmodninger til og motta svar fra offentlige tjenesteytere på lulesamisk			=		
10.4.a	oversettelse eller tolking		=			
10.5	tillate bruk eller innføring av etternavn på lulesamisk		=			
Art. 11 – Media						
11.1.a.iii	sørge for at allmennkringkastere tilbyr radio- og fjernsynsprogrammer på lulesamisk		=			
11.1.bi	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse av minst én privat radiostasjon på lulesamisk					=
11.1.cii	oppmuntre til og/eller legge til rette for jevnlig kringkasting av private fjernsynsprogrammer på lulesamisk				=	
11.1.ei	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse og/eller opprettholdelse av minst én dags- eller ukeavis på lulesamisk		=			
11.1.fii	anvende eksisterende tiltak for økonomisk støtte også til audiovisuelle produksjoner på lulesamisk					=
11.1.g	støtte opplæring av journalister og annet mediepersonale som bruker lulesamisk		=			
11.2	garantere frihet til direkte mottak av radio- og fjernsynsutsendelser fra naboland på lulesamisk • ikke motsette seg gjenutsendelser av radio- og fjernsynsutsendelser fra naboland på lulesamisk • sikre ytringsfriheten og fri informasjonsstrøm i den skriftlige pressen på lulesamisk	=				
Art. 12 – Kulturaktiviteter og kulturanlegg						
12.1.a	oppmuntre til produksjon, reproduksjon og spredning av kulturelle arbeider på lulesamisk		=			
12.1.d	sikre at de organene som organiserer eller støtter kulturaktiviteter, inkluderer kunnskap i og bruk av lulesamisk språk og kultur i de tiltakene som de setter i gang, eller som de yter støtte til	=				
12.1.e	sikre at de organene som organiserer eller støtter kulturaktiviteter, har til rådighet personale som fullt ut mestrer lulesamisk	=				
12.1.f	oppmuntre til direkte deltakelse fra representanter for brukerne av lulesamisk ved å skaffe utstyr og planlegge kulturaktiviteter	=				
12.1.g	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse av et organ som skal være ansvarlig for å samle inn, oppbevare en kopi av og presentere eller utgi arbeider framstilt på lulesamisk	=				

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende lulesamisk ⁹	Ekspertkomiteens vurdering				Ingen konklusjon
		oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	
12.1.h	opprette og/eller fremme og finansiere tjenester for oversettelse og terminologisk forskning, særlig med henblikk på å opprettholde og utvikle administrativ, kommersiell, økonomisk, sosial, teknisk eller rettslig terminologi på lulesamisk		=			
12.2	tillate, oppmuntre til og/eller sørge for kulturaktiviteter og -anlegg som bruker lulesamisk innenfor andre territorier enn de hvor lulesamisk tradisjonelt brukes,					=
12.3	treffe foranstaltninger, i sin kulturpolitikk i utlandet, for lulesamisk og kulturen dette språket reflekterer					=
Art. 13 – Det økonomiske og sosiale liv						
13.2.c	sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner som sykehus, aldershjem og hospitser tilbyr bruk av lulesamisk		=			
13.2.e	sørge for at opplysninger framlagt av myndighetene vedrørende forbrukerrettigheter gjøres tilgjengelige på lulesamisk				=	
Art. 14 – Grenseoverskridende kontakter						
14.b	legge til rette for og/eller fremme samarbeid til beste for lulesamisk over landegrensene, hvor lulesamisk brukes i identisk eller lignende form, særlig mellom regionale eller lokale myndigheter .	=				

* Ekspertkomiteen for den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk evaluerer partenes oppfyllelse av forpliktelsene etter minoritetsspråkpakten som følger:

Oppfylt: Politikk, lovgivning og praksis er i samsvar med minoritetsspråkpakten.

Delvis oppfylt: Politikk og lovgivning er helt eller delvis i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er bare delvis gjennomført i praksis.

Formelt oppfylt: Politikk og lovgivning er i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er ikke gjennomført i praksis.

Ikke oppfylt: Det har ikke vært truffet noen tiltak, verken med hensyn til politikk, lovgivning eller praksis, for å gjennomføre forpliktelsen, eller ekspertkomiteen har i flere overvåkingsperioder ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen.

Ingen konklusjon: Ekspertkomiteen er ikke i stand til å trekke noen konklusjon om oppfyllelsen av forpliktelsen, siden myndighetene har framlagt utilstrekkelig informasjon eller ingen informasjon.

Endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode

33. Nord universitet og Árran – lulesamisk senter har etablert et forskningsprosjekt som skal utarbeide læreplaner og undervisningsmateriell til et utdanningstilbud på og i lulesamisk. Per 2016 hadde til sammen 24 studenter fullført bachelorprogrammet i lulesamisk språk og kultur, som ble etablert i 2012, ved Nord universitet i Bodø. Det har imidlertid ikke vært mulig å starte et fullt program hvert år, som følge av vanskeligheter med å finne kvalifiserte forelesere i lulesamisk. (Artikkel 7.1.h; artikkel 8.1.eii; artikkel 8.1.g)

34. I 2014 ble det vedtatt et rammeverk for sør-, nord- og lulesamisk fjernundervisning. Fylkesmennene i Finnmark og Nordland jobber nå med oppbygging av kompetanse, herunder pedagogisk kompetanse, fjernundervisningsdidaktikk og språkmetodikk som egner seg for fjernundervisning. Målet er at alle tilbydere skal inneha god kompetanse på alle disse områdene innen 2020. (Artikkel 8.1.biv; artikkel 8.1.civ)

2.3.2 *Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme lulesamisk i Norge kan forbedres*

Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å oppfylle alle forpliktelser etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk som ikke anses for å være «oppfylt» (se under 2.3.1 over). Anbefalinger gitt som et ledd i minoritetsspråkspaktens overvåkingsprosedyre skal være en støtte til myndighetene i gjennomføringsprosessen. Her følger en oversikt over anbefalinger fra ekspertkomiteen fra tidligere overvåkingsperioder som Norge ennå ikke har fulgt opp, og anbefalingene fra inneværende overvåkingsperiode. Anbefalingene fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkspakten⁹ er fortsatt gyldige i kraft av seg selv.

I. **Anbefalinger om umiddelbare tiltak**

- a. **Sørge for former og midler for undervisning og studier av lulesamisk på alle passende nivåer, herunder ved fjernundervisning, og med tilstrekkelig kapasitet og tilgjengelighet, herunder lærerutdanning og undervisningsmateriell, i det minste på førskole- og grunnskolenivå.**
- b. **Oppmuntre til bruk av lulesamisk, muntlig og skriftlig, i utdanning, i media og i kulturaktiviteter.**
- c. **Sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner som sykehus og aldershjem tilbyr tjenester på lulesamisk.**

II. **Ytterligere anbefalinger**

- d. Iverksette besluttet handling for å øke bevisstheten om lulesamisk som minoritetsspråk i Norge og legge til rette for at språket blir anerkjent i utdanning, lærerutdanning og media som et uttrykk for kulturell rikdom.
- e. Sørge for muligheter som setter de som ikke snakker lulesamisk, også voksne, i stand til å lære det.
- f. Sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme lulesamisk.
- g. Tilby lulesamisk som fag for voksenopplæringen og etterutdanningen.
- h. Sikre undervisning i lulesamisk historie og kultur.
- i. Utvide undervisningen på eller i lulesamisk på alle passende utdanningsnivåer innenfor andre territorier enn de hvor lulesamisk tradisjonelt brukes.
- j. Videreføre innsatsen for å bruke, eller vedta ytterligere, stedsnavn på lulesamisk, i samarbeid med språkbrukerne.
- k. Sikre at alle offentlige registre støtter samiske tegn.
- l. Bedre tilbudet av radio- og tv-programmer og trykt medieproduksjon på lulesamisk.

2.4 **Nordsamisk**

2.4.1 *Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk for å beskytte og fremme nordsamisk*

Symboler brukt til å markere endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode:

↗ forbedring ↘ forverring = ingen endring

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*					
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende nordsamisk¹⁰	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt
Minoritetsspråkspaktens del II					

⁹ RecChL(2001)5 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804dce9d); RecChL(2003)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df248); CM/RecChL(2007)3 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afe1b); CM/RecChL(2010)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cf75c); CM/RecChL(2012)8 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c9276); CM/RecChL(2015)4 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c2ba9).

¹⁰ Av hensyn til lesbarheten er minoritetsspråkspaktens bestemmelser her gjengitt i forkortet og forenklet form. Den fullstendige versjonen av hver bestemmelse er tilgjengelig på traktatkontorets nettsted: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (traktat nr. 148).

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende nordsamisk ¹⁰	oppfyllt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
(Forpliktelser som staten må anvende på alle regions- eller minoritetsspråk innenfor sitt territorium)						
Art. 7 – Mål og prinsipper						
7.1.a	anerkjennelse av nordsamisk som et uttrykk for kulturell rikdom	=				
7.1.b	sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme nordsamisk	=				
7.1.c	besluttosom handling for å fremme nordsamisk	=				
7.1.d	tilrettelegging av og/eller oppmuntring til bruk av nordsamisk, muntlig og skriftlig, i offentlig (utdanning, rettsmyndigheter, administrative myndigheter og offentlige tjenester, media, kulturaktiviteter og -anlegg, det økonomiske og sosiale liv, grenseoverskridende kontakter) og privat virksomhet	=				
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> bidra til å opprettholde og utvikle forbindelser mellom grupper i staten som bruker nordsamisk, på de feltene som er omfattet av denne pakten. opprettelse av kulturelle forbindelser med andre språkgrupper 	=				
7.1.f	skaffe egnede former og midler for undervisning og studier av nordsamisk på alle passende nivåer	=				
7.1.g	skaffe muligheter som setter de som ikke snakker nordsamisk (også voksne), i stand til å lære det	=				
7.1.h	fremme studier og forskning i nordsamisk ved universiteter eller tilsvarende institusjoner	=				
7.1.i	fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, til beste for nordsamisk	=				
7.2	fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruk av nordsamisk	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> fremme gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper fremme respekt, forståelse og toleranse til nordsamisk blant målene for utdanning og opplæring oppmuntre massemedia til å inkludere respekt, forståelse og toleranse for nordsamisk blant sine mål 		=			
7.4	<ul style="list-style-type: none"> ta i betraktning de behovene og ønskene som er uttrykt av gruppen som bruker nordsamisk etablere et organ i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende nordsamisk 	=				
Minoritetsspråkpaktens del III						
(Tilleggsforpliktelser valgt av staten for spesifikke språk)						
Art. 8 – Utdanning						
8.1.iii	gjøre tilgjengelig førskole på nordsamisk eller en vesentlig del av førskolen på nordsamisk, i det minste for de elever hvor familien ber om det, og når antallet anses tilstrekkelig	=				

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende nordsamisk ¹¹	oppfyllt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
8.1.biv	gjøre tilgjengelig grunnskoleutdanning på nordsamisk, en vesentlig del av grunnskoleutdanningen på nordsamisk eller undervisning i nordsamisk som en integrert del av pensumet i det minste for de elever hvis familier ber om det, og hvis antall anses tilstrekkelig	=				
8.1.civ	gjøre tilgjengelig videregående utdanning på nordsamisk, en vesentlig del av videregående utdanning på nordsamisk eller undervisning i nordsamisk som en integrert del av pensumet i det minste for de elever som ønsker det i et antall som anses tilstrekkelig	=				
8.1.div	gjøre tilgjengelig teknisk utdanning og yrkesutdanning på nordsamisk, en vesentlig del av den tekniske utdanningen og yrkesutdanningen på nordsamisk eller undervisning i nordsamisk som en integrert del av pensumet, i det minste for de elever som ønsker det i et antall som anses tilstrekkelig	=				
8.1.eii	sørge for muligheter for studium av nordsamisk i universitetsutdanningen og annen høyere utdanning	=				
8.1.fii	tilby nordsamisk som fag for voksenopplæringen og etterutdanningen	=				
8.1.g	sikre undervisning i nordsamisk historie og kultur.	=				
8.1.h	sørge for grunnutdanning og videreutdanning av de lærere som underviser i nordsamisk	=				
8.1.i	opprette et tilsynsorgan som er ansvarlig for å overvåke den framgang som er oppnådd med undervisningen av nordsamisk, og for å utarbeide offentlige periodiske rapporter om sine funn.	=				
8.2	tillate, oppmuntre til eller sørge for undervisning på eller i nordsamisk på alle passende utdanningsnivåer innenfor andre territorier enn de hvor nordsamisk tradisjonelt brukes,	=				
Art. 9 – Rettsmyndigheter						
9.1.aiv	Legge fram, etter anmodning, dokumenter i tilknytning til straffesaker på nordsamisk, om nødvendig ved bruk av tolker og oversettelser uten at dette medfører ekstra omkostninger for de berørte personer	=				
9.1.biii	tillate at dokumenter og bevis blir lagt fram på nordsamisk i sivilsaker, om nødvendig ved bruk av tolker og oversettelser	=				
9.1.d	sikre bruken av tolk og oversettelser i gjennomføring av sivile og/eller administrative saker på nordsamisk, og bruk av dokumenter og bevis på nordsamisk ikke medfører ekstra omkostninger for de berørte personer	=				
9.2.a	ikke underkjenne rettslige dokumenter utelukkende fordi de er utarbeidet på nordsamisk	=				
9.3	gjøre de viktigste nasjonale lovtekster og de som spesielt vedrører brukerne av nordsamisk tilgjengelige på nordsamisk	=				
Art. 10 – Administrative myndigheter og offentlige tjenester						
10.1.aiii	sikre at brukerne av nordsamisk kan framlegge muntlige eller skriftlige henvendelser til lokale avdelinger av nasjonale myndigheter og motta svar på nordsamisk	=				
10.1.b	gjøre alminnelig brukte nasjonale administrative tekster og skjemaer tilgjengelige på nordsamisk eller i tospråklige versjoner	=				
10.1.c	tillate de nasjonale myndighetene å utarbeide dokumenter på nordsamisk	=				
10.2.a	bruk av nordsamisk innenfor rammen av den regionale eller lokale myndighet	=				

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende nordsamisk ¹¹	oppfyllt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
10.2.b	legge til rette for at brukere av nordsamisk kan legge fram muntlige eller skriftlige henvendelser på nordsamisk for den regionale eller lokale myndighet	=				
10.2.c	de regionale myndigheters utgivelse av sine offisielle dokumenter også på nordsamisk	=				
10.2.d	de lokale myndigheters utgivelse av sine offisielle dokumenter også på nordsamisk	=				
10.2.e	de regionale myndigheters bruk av nordsamisk i debatter i sine forsamlinger	=				
10.2.f	de lokale myndigheters bruk av nordsamisk i debatter i sine forsamlinger	=				
10.2.g	bruke eller innføre, om nødvendig sammen med navnet på det offisielle språk, stedsnavn på nordsamisk	=				
10.3.b	tillate brukere av nordsamisk å fremme anmodninger til og motta svar fra offentlige tjenesteytere på nordsamisk	=				
10.4.a	oversettelse eller tolking		=			
10.5	tillate bruk eller innføring av etternavn på nordsamisk		=			
Art. 11 – Media						
11.1.a.iii	sørge for at allmennkringkastere tilbyr radio- og fjernsynsprogrammer på nordsamisk	=				
11.1.bi	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse av minst én privat radiostasjon på nordsamisk	=				
11.1.cii	oppmuntre til og/eller legge til rette for jevnlig kringkasting av private fjernsynsprogrammer på nordsamisk	=				
11.1.ei	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse og/eller opprettholdelse av minst én dags- eller ukeavis på nordsamisk	=				
11.1.fii	anvende eksisterende tiltak for økonomisk støtte til audiovisuelle produksjoner også på nordsamisk	=				
11.1.g	støtte opplæringen av journalister og annet mediepersonale som bruker nordsamisk	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • garantere frihet til direkte mottak av radio- og fjernsynsutsendelser fra naboland på nordsamisk • ikke motsette seg gjenutsendelser av radio- og fjernsynsutsendelser fra naboland på nordsamisk • sikre ytringsfriheten og den frie informasjonsstrøm i den skriftlige presse på nordsamisk 	=				
Art. 12 – Kulturaktiviteter og kulturanlegg						
12.1.a	oppmuntre til produksjon, reproduksjon og spredning av kulturelle arbeider på nordsamisk	=				
12.1.d	sikre at de organene som organiserer eller støtter kulturaktiviteter, inkluderer kunnskap i og bruk av nordsamisk språk og kultur i de tiltakene som de setter i gang, eller som de yter støtte til	=				
12.1.e	sikre at de organene som organiserer eller støtter kulturaktiviteter, har til rådighet personale som fullt ut mestrer nordsamisk	=				
12.1.f	oppmuntre til direkte deltakelse fra representanter for brukerne av nordsamisk ved å skaffe utstyr og planlegge kulturaktiviteter	=				
12.1.g	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse av et organ som skal være ansvarlig for å samle inn, oppbevare en kopi av og presentere eller utgi arbeider framstilt på nordsamisk	=				
12.1.h	opprette og/eller fremme og finansiere tjenester for oversettelse og terminologisk forskning, særlig med henblikk på å opprettholde og utvikle administrativ, kommersiell, økonomisk, sosial, teknisk eller rettslig terminologi på nordsamisk	=				

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende nordsamisk ¹¹	oppfyllt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
12.2	tillate, oppmuntre til og/eller sørge for kulturaktiviteter og -anlegg som bruker nordsamisk innenfor andre territorier enn de hvor nordsamisk tradisjonelt brukes	=				
12.3	treffe foranstaltninger, i sin kulturpolitikk i utlandet, for nordsamisk og kulturen dette språket reflekterer	=				
Art. 13 – Det økonomiske og sosiale liv						
13.2.c	sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner som sykehus, aldershjem og hospitser tilbyr bruk av nordsamisk		✓			
13.2.e	sørge for at opplysninger framlagt av myndighetene vedrørende forbrukerrettigheter gjøres tilgjengelige på nordsamisk	=				
Art. 14 – Grenseoverskridende kontakter						
14.b	legge til rette for og/eller fremme samarbeid til beste for nordsamisk over landegrensene, hvor nordsamisk brukes i identisk eller lignende form, særlig mellom regionale eller lokale myndigheter	=				

* Ekspertkomiteen for den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk evaluerer partenes oppfyllelse av forpliktelsene etter pakten som følger:

Oppfylt: Politikk, lovgivning og praksis er i samsvar med pakten.

Delvis oppfylt: Politikk og lovgivning er helt eller delvis i samsvar med pakten, men forpliktelsen er bare delvis gjennomført i praksis.

Formelt oppfylt: Politikk og lovgivning er i samsvar med pakten, men forpliktelsen er ikke gjennomført i praksis.

Ikke oppfylt: Det har ikke vært truffet noen tiltak, verken med hensyn til politikk, lovgivning eller praksis, for å gjennomføre forpliktelsen, eller ekspertkomiteen har i flere overvåkingsperioder ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen.

Ingen konklusjon: Ekspertkomiteen er ikke i stand til å trekke noen konklusjon om oppfyllelsen av forpliktelsen, siden myndighetene har framlagt utilstrekkelig informasjon eller ingen informasjon.

Endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode

35. Selv om det har vært noe framgang når det gjelder muligheten til å bruke språket i fengselssystemet, har situasjonen forverret seg ved sykehus og aldershjem som følge av mangel på nordsamisktalende personale (artikkel 13.2.c).

2.4.2 Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet med å beskytte og fremme nordsamisk i Norge kan forbedres

Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å oppfylle alle forpliktelser etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk som ikke anses for å være «oppfyllt» (se under 2.4.1 over). Anbefalinger gitt som et ledd i minoritetsspråkpakten overvåkingsprosedyre skal være en støtte til myndighetene i gjennomføringsprosessen. Her følger en oversikt over anbefalinger fra ekspertkomiteen fra tidligere overvåkingsperioder som Norge ennå ikke har fulgt, og anbefalingene fra innværende overvåkingsperiode. Anbefalingene fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten¹¹ er fortsatt gyldige i kraft av seg selv.

I. Anbefalinger om umiddelbare tiltak

a.	Sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner som sykehus og aldershjem tilbyr tjenester på nordsamisk.
b.	Sikre at alle offentlige registre støtter samiske tegn.

¹¹ RecChL(2001)5 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804dce9d); RecChL(2003)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df248); CM/RecChL(2007)3 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afe1b); CM/RecChL(2010)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cf75c); CM/RecChL(2012)8 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c9276); CM/RecChL(2015)4 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c2ba9).

II. Ytterligere anbefalinger

- c. Bedre tilgjengeligheten av oversettelse og tolking fra og til nordsamisk for språkbrukere ved kontakt med myndigheter og offentlige tjenester, ved å fremme og støtte opplæring og rekruttering av oversettere og tolker.

2.5 Romani

2.5.1 Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk for å beskytte og fremme romani

Symboler brukt til å markere endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode:

↗ forbedring ✓ forverring = ingen endring

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende romani ¹²	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
Minoritetsspråkpaktens del II <i>(Forpliktelser som staten må anvende på alle regions- eller minoritetsspråk innenfor sitt territorium)</i>						
Art. 7 – Mål og prinsipper						
7.1.a	anerkjennelse av romani som et uttrykk for kulturell rikdom	=				
7.1.b	sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme romani					=
7.1.c	besluttsom handling for å fremme romani					✓
7.1.d	tilrettelegge og/eller oppmuntre til bruk av romani, muntlig og skriftlig, i offentlig (utdanning, rettsmyndigheter, administrative myndigheter og offentlige tjenester, media, kulturaktiviteter og -anlegg, det økonomiske og sosiale liv, grenseoverskridende kontakter) og privat virksomhet		=			
7.1.e	• bidra til å opprettholde og utvikle forbindelser, på de felter som er omfattet av denne pakt, mellom grupper i staten som bruker romani • opprettelse av kulturelle forbindelser med andre språkgrupper					=
7.1.f	skaffe egnede former og midler for undervisning og studier av romani på alle passende nivåer				=	
7.1.g	skaffe muligheter for de som ikke snakker romani (også voksne), i stand til å lære det				=	
7.1.h	fremme studier og forskning i romani ved universiteter eller tilsvarende institusjoner		↗			
7.1.i	fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt til beste for romani					=
7.2	fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruk av romani		=			
7.3	• fremme gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper • inkludere respekt, forståelse og toleranse med for romani blant målene for utdanning og opplæring • oppmuntre massemedia til å inkludere respekt, forståelse og toleranse for romani blant sine mål		=			
7.4	• ta i betraktning behovene og ønskene som er uttrykt av gruppen som bruker romani • etablere et organ i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende romani		=			

* Ekspertkomiteen for den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk evaluerer partenes oppfyllelse av forpliktelsene etter minoritetsspråkpakten som følger:

Oppfylt: Politikk, lovgivning og praksis er i samsvar med minoritetsspråkpakten.

Delvis oppfylt: Politikk og lovgivning er helt eller delvis i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er bare delvis gjennomført i praksis.

¹² Av hensyn til lesbarheten er minoritetsspråkpaktens bestemmelser her gjengitt i forkortet og forenklet form. Den fullstendige versjonen av hver bestemmelse er tilgjengelig på traktatkontorets nettsted: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (traktat nr. 148).

Formelt oppfylt: Politikk og lovgivning er i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er ikke gjennomført i praksis.

Ikke oppfylt: Det har ikke vært truffet noen tiltak, verken med hensyn til politikk, lovgivning eller praksis, for å gjennomføre forpliktelsen, eller ekspertkomiteen har i flere overvåkingsperioder ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen.

Ingen konklusjon: Ekspertkomiteen er ikke i stand til å trekke noen konklusjon om oppfyllelsen av forpliktelsen, siden myndighetene har framlagt utilstrekkelig informasjon eller ingen informasjon.

I sin evaluering av anvendelsen av art. 7 paragraf 1–4 på romani har ekspertkomiteen tatt hensyn til at disse bestemmelsene skal anvendes *mutatis mutandis*.

Endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode

36. Myndighetene har informert komiteen om at finansieringen av den statsfinansierte stiftelsen Romanifolkets/taternes kulturfond er stanset som følge av påstander om misligheter (artikkel 7.1.c).

37. Norske myndigheter har finansiert et doktorgradsprosjekt (2014–2017) om romani, som har resultert i en doktorgraddavhandling og en nettbasert romaniordbok (artikkel 7.1.h).

2.5.2 Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme romani i Norge kan forbedres

Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å oppfylle alle forpliktelser etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk som ikke anses for å være «oppfylt» (se under 2.5.1 over). Anbefalinger gitt som et ledd i paktens overvåkingsprosedyre skal være en støtte til myndighetene i gjennomføringsprosessen. Her følger en oversikt over anbefalinger fra ekspertkomiteen fra tidligere overvåkingsperioder som Norge ennå ikke har fulgt, og anbefalingene fra inneværende overvåkingsperiode. Anbefalingene fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten¹³ er fortsatt gyldige i kraft av seg selv.

I. Anbefalinger om umiddelbare tiltak

a.	Treffe proaktive tiltak for å fremme romani, i samarbeid med språkbrukerne.
b.	Oppmuntre til bruk av muntlig og skriftlig romani i utdanning, i media og i kulturaktiviteter og -anlegg.
c.	Fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruk av romani.
d.	Inkludere respekt, forståelse og toleranse for romani blant målene for utdanning, lærerutdanning og media.

II. Ytterligere anbefalinger

- e. Legge til rette for anerkjennelse av romani og iverksette besluttsom handling for å øke bevisstheten om romani som et uttrykk for kulturell rikdom.
- f. Videreføre innsatsen for å oppmuntre til forskning på og undervisning i romani på universitetsnivå.
- g. Fremme tverrnasjonale utvekslinger til beste for romani på de felter som er omfattet av denne pakt.
- h. Styrke mekanismen for samråd med de romanitalende slik at man kan ta i betraktning de behov og ønsker som uttrykkes av de romanitalende.

2.6 Romanes

2.6.1 Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk vedrørende arbeidet til å beskytte og fremme romanes

Symboler brukt til å markere endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode:

↗ forbedring ✓ forverring = ingen endring

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende romanes ¹⁴	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
Minoritetsspråkpakten del II (Forpliktelser som staten må anvende på alle regions- eller minoritetsspråk innenfor sitt territorium)						

¹³ RecChL(2001)5 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804dce9d); RecChL(2003)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df248); CM/RecChL(2007)3 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afe1b); CM/RecChL(2010)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cf75c); CM/RecChL(2012)8 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c9276); CM/RecChL(2015)4 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c2ba9).

¹⁴ Av hensyn til lesbarheten er minoritetsspråkpakten bestemmelser her gjengitt i forkortet og forenklet form. Den fullstendige versjonen av hver bestemmelse er tilgjengelig på traktatkontorets nettsted: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (traktat nr. 148).

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende romanes ¹⁴	oppfyllt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
Art. 7 – Mål og prinsipper						
7.1.a	anerkjennelse av romanes som et uttrykk for kulturell rikdom	=				
7.1.b	sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme av romanes					=
7.1.c	besluttsom handling for å fremme romanes					=
7.1.d	tilrettelegging av og/eller oppmuntring til bruk av romanes, muntlig og skriftlig, i offentlig (utdanning, rettsmyndigheter, administrative myndigheter og offentlige tjenester, media, kulturaktiviteter og -anlegg, det økonomiske og sosiale liv, grenseoverskridende kontakter) og privat virksomhet					=
7.1.e	• bidra til å opprettholde og utvikle forbindelser mellom grupper i staten som bruker romanes, på de felter som er omfattet av denne pakt. • opprettelse av kulturelle forbindelser med andre språkgrupper					=
7.1.f	skaffe egnede former og midler for undervisning og studier av romanes på alle passende nivåer				=	
7.1.g	skaffe muligheter som setter de som ikke snakker romanes (også voksne), i stand til å lære det				=	
7.1.h	fremme studier og forskning i romanes ved universiteter eller tilsvarende institusjoner					=
7.1.i	fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, til beste for romanes					=
7.2	fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruk av romanes		=			
7.3	• fremme gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper • fremme inkludering av respekt, forståelse og toleranse med hensyn til romanes blant målene for utdanning og opplæring • oppmuntre massemedia til å inkludere respekt, forståelse og toleranse med hensyn til romanes blant sine mål		=			
7.4	• ta i betraktning behovene og ønskene som er uttrykt av gruppen som bruker romanes • etablere et organ i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende romanes		=			

* Ekspertkomiteen for den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk evaluerer partenes oppfyllelse av forpliktelsene etter minoritetsspråkpakten som følger:

Oppfylt: Politikk, lovgivning og praksis er i samsvar med minoritetsspråkpakten.

Delvis oppfylt: Politikk og lovgivning er helt eller delvis i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er bare delvis gjennomført i praksis.

Formelt oppfylt: Politikk og lovgivning er i samsvar med minoritetsspråkpakten, men forpliktelsen er ikke gjennomført i praksis.

Ikke oppfylt: Det har ikke vært truffet noen tiltak, verken med hensyn til politikk, lovgivning eller praksis, for å gjennomføre forpliktelsen, eller ekspertkomiteen har i flere overvåkingsperioder ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen.

Ingen konklusjon: Ekspertkomiteen er ikke i stand til å trekke noen konklusjon om oppfyllelsen av forpliktelsen, siden myndighetene har framlagt utilstrekkelig informasjon eller ingen informasjon.

I sin evaluering av anvendelsen av art. 7 paragraf 1–4 på romanes har ekspertkomiteen tatt hensyn til at disse bestemmelsene skal anvendes *mutatis mutandis*.

Endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode

2.6.2 Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme romanes i Norge kan forbedres

Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å oppfylle alle forpliktelser etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk som ikke anses for å være «oppfylt» (se under 2.6.1 over). Anbefalinger gitt som et ledd i minoritetsspråkpaktens overvåkingsprosedyre skal være en støtte til myndighetene i gjennomføringsprosessen. Her følger en oversikt over anbefalinger fra ekspertkomiteen fra tidligere overvåkingsperioder som Norge ennå ikke har fulgt, og anbefalingene fra inneværende overvåkingsperiode. Anbefalingene fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten¹⁵ er fortsatt gyldige i kraft av seg selv.

I. Anbefalinger om umiddelbare tiltak

- a. Skaffe informasjon om situasjonen for romanes som eget språk.
- b. Treffe proaktive tiltak for å fremme romanes, i samarbeid med språkbrukerne.
- c. Oppmuntre til bruk av romanes, muntlig og skriftlig, i utdanning, i media og i kulturaktiviteter og -anlegg.
- d. Fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruk av romanes.
- e. Inkludere respekt, forståelse og toleranse for romanes blant målene for utdanning, lærerutdanning og media.

II. Ytterligere anbefalinger

- f. Legge til rette for anerkjennelse av romanes og iverksette besluttsom handling for å øke bevisstheten om romanes som et uttrykk for kulturell rikdom.
- g. Oppmuntre til forskning på og undervisning i romanes på universitetsnivå.
- h. Fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, til beste for romanes.
- i. Styrke mekanismen for samråd med de romanestalende slik at man kan ta i betraktning de behov og ønsker som uttrykkes av de romanestalende.

2.7 Sørsamisk

2.7.1 Norges oppfyllelse av forpliktelsene etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk vedrørende arbeidet for å beskytte og fremme sørsamisk

Symboler brukt til å markere endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode:

↗ forbedring ✓ forverring = ingen endring

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende sørsamisk ¹⁶	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen konklusjon
Minoritetsspråkpaktens del II						
(Forpliktelser som staten må anvende på alle regions- eller minoritetsspråk innenfor sitt territorium)						
Art. 7 – Mål og prinsipper						

¹⁵ RecChL(2001)5 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804dce9d); RecChL(2003)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df248); CM/RecChL(2007)3 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afe1b); CM/RecChL(2010)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cf75c); CM/RecChL(2012)8 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c9276); CM/RecChL(2015)4 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c2ba9).

¹⁶ Av hensyn til lesbarheten er minoritetsspråkpaktens bestemmelser her gjengitt i forkortet og forenklet form. Den fullstendige versjonen av hver bestemmelse er tilgjengelig på traktatkontorets nettsted: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (traktat nr. 148).

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende sørsamisk ¹⁶	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen konklusjon
7.1.a	anerkjennelse av sørsamisk som et uttrykk for kulturell rikdom	=				
7.1.b	sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme sørsamisk	=				
7.1.c	besluttsom handling for å fremme sørsamisk		=			
7.1.d	tilrettelegge for og/eller oppmuntre til bruk av sørsamisk, muntlig og skriftlig, i offentlig (utdanning, rettsmyndigheter, administrative myndigheter og offentlige tjenester, media, kulturaktiviteter og -anlegg, det økonomiske og sosiale liv, grenseoverskridende kontakter) og privat virksomhet		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> • bidra til å opprettholde og utvikle forbindelser mellom grupper i staten som bruker sørsamisk på de felter som er omfattet av denne pakt, • legge til rette for å opprette kulturelle forbindelser med andre språkgrupper 	=				
7.1.f	skaffe egnede former og midler for undervisning og studier av sørsamisk på alle passende nivåer		=			
7.1.g	skaffe muligheter som setter de som ikke snakker sørsamisk (også voksne), i stand til å lære det		=			
7.1.h	fremme studier og forskning i sørsamisk ved universiteter eller tilsvarende institusjoner	=				
7.1.i	fremme tverrnasjonale utvekslinger, på de felter som er omfattet av denne pakt, til beste for sørsamisk	=				
7.2	fjerne enhver uberettiget forskjell, utelukkelse, begrensning eller fortrinn i sammenheng med bruk av sørsamisk	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> • fremme gjensidig forståelse mellom alle landets språkgrupper • fremme inkludering av respekt, forståelse og toleranse for sørsamisk blant målene for utdanning og opplæring • oppmuntre massemedia til å inkludere respekt, forståelse og toleranse for sørsamisk blant sine mål 		=			
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • ta i betraktning behovene og ønskene som er uttrykt av gruppen som bruker sørsamisk • etablere et organ i den hensikt å bistå myndighetene med råd i alle saker vedrørende sørsamisk 	=				
Minoritetsspråkpaktens del III						
(Tilleggsforpliktelser valgt av staten for spesifikke språk)						
Art. 8 – Utdanning						
8.1.a.iii	gjøre tilgjengelig førskole på sørsamisk eller en vesentlig del av førskolen på sørsamisk i det minste for de elever hvor familiene ber om det, og når antallet anses tilstrekkelig		=			

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende sørsamisk ¹⁷	oppfylt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
8.1.biv	gjøre tilgjengelig grunnskoleutdanning på sørsamisk, en vesentlig del av grunnskoleutdanningen på sørsamisk eller undervisning i sørsamisk som en integrert del av pensumet i det minste for de elever hvis familier ber om det, og hvis antall anses tilstrekkelig		↙			
8.1.civ	gjøre tilgjengelig videregående utdanning på sørsamisk, en vesentlig del av videregående utdanning på sørsamisk eller undervisning i sørsamisk som en integrert del av pensumet i det minste for de elever som ønsker det i et antall som anses tilstrekkelig	=				
8.1.div	gjøre tilgjengelig teknisk utdanning og yrkesutdanning på sørsamisk, en vesentlig del av den tekniske utdanningen og yrkesutdanningen på sørsamisk eller undervisning i sørsamisk som en integrert del av pensumet i det minste for de elever som ønsker det i et antall som anses tilstrekkelig					=
8.1.eii	sørge for muligheter for studium av sørsamisk i universitetsutdanning og høyere utdanning	=				
8.1.fii	tilby sørsamisk som fag i voksenopplæring og etterutdanning					=
8.1.g	sikre undervisning i sørsamisk historie og kultur		=			
8.1.h	sørge for grunnutdanning og videreutdanning de lærere som underviser i sørsamisk		=			
8.1.i	opprette et tilsynsorgan som er ansvarlig for å overvåke den framgang som er oppnådd med undervisningen av sørsamisk, og for å utarbeide offentlige periodiske rapporter om sine funn	=				
8.2	tillate, oppmuntre til eller sørge for undervisning på eller i sørsamisk på alle passende utdanningsnivåer innenfor andre territorier enn de hvor sørsamisk tradisjonelt brukes					=
Art. 9 – Rettsmyndigheter						
9.1.aiv	legge fram, etter anmodning, dokumenter i tilknytning til straffesaker på sørsamisk, om nødvendig ved bruk av tolker og oversettelser uten at dette medfører ekstra omkostninger for de berørte personer			=		
9.1.biii	tillate at dokumenter og bevis blir framlagt på sørsamisk i sivilsaker, om nødvendig ved bruk av tolker og oversettelser			=		
9.1.d	sikre bruk av tolker og oversettelser i gjennomføring av sivile og/eller administrative saker på sørsamisk og bruk av dokumenter og bevis på sørsamisk ikke medfører ekstra omkostninger for de berørte personer			=		
9.2.a	ikke underkjenne rettslige dokumenter utelukkende fordi de er utarbeidet på sørsamisk	=				
9.3	gjøre de viktigste nasjonale lovtekster og de som spesielt vedrører brukerne av sørsamisk tilgjengelige på sørsamisk					=
Art. 10 – Administrative myndigheter og offentlige tjenester						
10.1.a ii	sikre at brukere av sørsamisk kan framlegge muntlige eller skriftlige henvendelser til lokale avdelinger av nasjonale myndigheter og motta svar på sørsamisk			=		
10.1.b	gjøre tilgjengelige alminnelig brukte nasjonale administrative tekster og skjemaer på sørsamisk eller i tospråklige versjoner					=
10.1.c	tillate de nasjonale myndighetene å utarbeide dokumenter på sørsamisk			=		
10.2.a	bruk av sørsamisk innenfor rammen av den regionale eller lokale myndigheten			=		

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende sørsamisk ¹⁷	oppfyllt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
10.2.b	legge til rette for at brukere av sørsamisk kan legge fram muntlige eller skriftlige henvendelser på sørsamisk for den regionale eller lokale myndigheten			=		
10.2.c	de regionale myndigheters utgivelse av sine offisielle dokumenter også på sørsamisk			=		
10.2.d	de lokale myndigheters utgivelse av sine offisielle dokumenter også på sørsamisk			=		
10.2.e	de regionale myndigheters bruk av sørsamisk i debatter i sine forsamlinger					=
10.2.f	de lokale myndigheters bruk av sørsamisk i debatter i sine forsamlinger					=
10.2.g	bruke eller innføre stedsnavn på sørsamisk, om nødvendig sammen med navnet på det offisielle språk,		=			
10.3.b	tillate brukere av sørsamisk å fremme anmodninger til og motta svar fra offentlige tjenesteytere på sørsamisk			=		
10.4.a	oversettelse eller tolking		=			
10.5	tillate bruk eller innføring av etternavn på sørsamisk	=				
Art. 11 – Media						
11.1.ai ii	sørge for at allmennkringkastere tilbyr radio- og fjernsynsprogrammer på sørsamisk		=			
11.1.bi	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse av minst én privat radiostasjon på sørsamisk					=
11.1.ci i	oppmuntre til og/eller legge til rette for jevnlig kringkasting av private fjernsynsprogrammer på sørsamisk				=	
11.1.ei	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse og/eller opprettholdelse av minst én dags- eller ukeavis på sørsamisk		=			
11.1.fii	anvende eksisterende tiltak for økonomisk støtte til audiovisuelle produksjoner også på sørsamisk					=
11.1.g	støtte opplæring av journalister og annet mediepersonale som bruker sørsamisk		=			
11.2	garantere frihet til direkte mottak av radio- og fjernsynsutsendelser fra naboland på sørsamisk • ikke motsette seg gjenutsendelser av radio- og fjernsynsutsendelser fra naboland på sørsamisk • sikre ytringsfriheten og den frie informasjonsstrøm i den skriftlige presse på sørsamisk	=				
Art. 12 – Kulturaktiviteter og kulturanlegg						
12.1.a	oppmuntre til produksjon, reproduksjon og spredning av kulturelle arbeider på sørsamisk		=			
12.1.d	sikre at organene som organiserer eller støtter kulturaktiviteter, inkluderer kunnskap i og bruk av sørsamisk språk og kultur i de tiltakene som de setter i gang, eller som de yter støtte til	=				
12.1.e	sikre at de organene som organiserer eller støtter kulturaktiviteter, har til rådighet personale som fullt ut mestrer sørsamisk	=				
12.1.f	oppmuntre til direkte deltakelse fra representanter for brukerne av sørsamisk ved å skaffe utstyr og planlegge kulturaktiviteter	=				
12.1.g	oppmuntre til og/eller legge til rette for opprettelse av et organ som skal være ansvarlig for å samle inn, oppbevare en kopi av og presentere eller utgi arbeider framstilt på sørsamisk	=				

Ekspertkomiteen anser forpliktelsen*						
Artikkel	Norges forpliktelser vedrørende sørsamisk ¹⁷	opplytt	delvis oppfylt	formelt oppfylt	ikke oppfylt	ingen
12.1.h	opprette og/eller fremme og finansiere tjenester for oversettelse og terminologisk forskning, særlig med henblikk på å opprettholde og utvikle administrativ, kommersiell, økonomisk, sosial, teknisk eller rettslig terminologi på sørsamisk		=			
12.2	tillate, oppmuntre til og/eller sørge for kulturaktiviteter og -anlegg som bruker sørsamisk innenfor andre territorier enn de hvor sørsamisk tradisjonelt brukes,					=
12.3	treffe foranstaltninger, i sin kulturpolitikk i utlandet, for sørsamisk og kulturen dette språket reflekterer					=
Art. 13 – Det økonomiske og sosiale liv						
13.2.c	sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner som sykehus, aldershjem og hospitser tilbyr bruk av sørsamisk		=			
13.2.e	sørge for at opplysninger framlagt av myndighetene vedrørende forbrukerrettigheter gjøres tilgjengelige på sørsamisk				=	
Art. 14 – Grenseoverskridende kontakter						
14.b	legge til rette for og/eller fremme samarbeid over landegrensene, til beste for sørsamisk, særlig mellom regionale eller lokale myndigheter på hvis territorium sørsamisk brukes i identisk eller lignende form	=				

* Ekspertkomiteen for den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk evaluerer partenes oppfyllelse av forpliktelsene etter pakten som følger:

Oppfylt: Politikk, lovgivning og praksis er i samsvar med pakten.

Delvis oppfylt: Politikk og lovgivning er helt eller delvis i samsvar med pakten, men forpliktelsen er bare delvis gjennomført i praksis.

Formelt oppfylt: Politikk og lovgivning er i samsvar med pakten, men forpliktelsen er ikke gjennomført i praksis.

Ikke oppfylt: Det har ikke vært truffet noen tiltak, verken med hensyn til politikk, lovgivning eller praksis, for å gjennomføre forpliktelsen, eller ekspertkomiteen har i flere overvåkingsperioder ikke mottatt noen informasjon om gjennomføringen.

Ingen konklusjon: Ekspertkomiteen er ikke i stand til å trekke noen konklusjon om oppfyllelsen av forpliktelsen, siden myndighetene har framlagt utilstrekkelig informasjon eller ingen informasjon.

Endringer i evalueringen fra forrige overvåkingsperiode

38. Norske myndigheter har besluttet å legge ned grunnskolen i Elgå, den ene av to skoler i Norge som har gitt undervisning på sørsamisk, som følge av det lave antallet barn. Språkbrukernes anstrengelser for å beholde skolen resulterte bare i at nedleggelsen ble utsatt med et år. (Artikkel 8.1.biv)

2.7.2 Anbefalinger fra ekspertkomiteen om hvordan arbeidet for å beskytte og fremme sørsamisk i Norge kan forbedres

Ekspertkomiteen oppfordrer norske myndigheter til å oppfylle alle forpliktelser etter den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk som ikke anses for å være «opplytt» (se under 2.7.1 over). Anbefalinger gitt som et ledd i minoritetsspråkpakten overvåkingsprosedyre skal være en støtte til myndighetene i gjennomføringsprosessen. Her følger en oversikt over anbefalinger fra ekspertkomiteen fra tidligere overvåkingsperioder som Norge ennå ikke har fulgt, og anbefalingene fra inneværende overvåkingsperiode. Anbefalingene fra Europarådets ministerkomité angående Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten¹⁷ er fortsatt gyldige i kraft av seg selv.

¹⁷ RecChL(2001)5 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804dce9d);
 RecChL(2003)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df248);
 CM/RecChL(2007)3 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afe1b);
 CM/RecChL(2010)2 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cf75c);
 CM/RecChL(2012)8 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c9276);
 CM/RecChL(2015)4 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c2ba9).

I. Anbefalinger om umiddelbare tiltak

- a. **Skaffe former og midler for undervisning og studier av sørsamisk på alle passende nivåer, herunder ved fjernundervisning, og med tilstrekkelig kapasitet og tilgjengelighet, herunder lærerutdanning og undervisningsmaterieil, i det minste på førskole- og grunnskolenivå.**
- b. **Oppmuntre til bruk av muntlig og skriftlig sørsamisk i utdanning, i media og i kulturaktiviteter.**
- c. **Sikre at sosiale omsorgsinstitusjoner som sykehus og aldershjem tilbyr tjenester på sørsamisk.**

II. Ytterligere anbefalinger

- d. Iverksette besluttsom handling for å øke bevisstheten om sørsamisk som minoritetsspråk i Norge og legge til rette for at språket blir anerkjent i utdanning, lærerutdanning og media som et uttrykk for kulturell rikdom.
- e. Skaffe muligheter som setter de som ikke snakker sørsamisk, også voksne, i stand til å lære det.
- f. Sikre at eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme sørsamisk.
- g. Tilby sørsamisk som fag i voksenopplæringen og etterutdanningen.
- h. Sikre undervisning sørsamisk historie og kultur.
- i. Utvide undervisningen på eller i sørsamisk på alle passende utdanningsnivåer innenfor andre territorier enn de hvor sørsamisk tradisjonelt brukes.
- j. Videreføre innsatsen for å bruke, eller vedta ytterligere, stedsnavn på sørsamisk, i samarbeid med språkbrukerne.
- k. Bedre tilbudet av radio- og tv-programmer og trykt medieproduksjon på sørsamisk.

Kapittel 3 Anbefalinger fra Europarådets ministerkomité¹⁸

Ekspertkomiteen anerkjenner det arbeidet norske myndigheter har gjort for å beskytte regions- og minoritetsspråk som snakkes i landet, men har i sin evaluering valgt å konsentrere seg om noen av de viktigste manglene ved gjennomføringen av minoritetsspråkpakten. Anbefalingene som ekspertkomiteen har lagt fram for ministerkomiteen, skal imidlertid ikke tolkes slik at de svekker relevansen av andre, mer detaljerte observasjoner i rapporten, som fortsatt er gyldige i kraft av seg selv. Anbefalingene ekspertkomiteen foreslår, er utarbeidet deretter.

Ekspertkomiteen opprettet ved den europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk foreslår i samsvar med minoritetsspråkpaktens artikkel 16 paragraf 4 og på grunnlag av informasjonen i denne rapporten, at ministerkomiteen kommer med følgende anbefalinger til Norge.

Ministerkomiteen anbefaler –

i samsvar med artikkel 16 i den europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk,

under henvisning til ratifikasjonsdokumentet deponert av Norge 10. november 1993,

etter å ha merket seg ekspertkomiteens evaluering av Norges anvendelse av minoritetsspråkpakten,

etter å ha merket seg kommentarene fra norske myndigheter til innholdet i ekspertkomiteens rapport, inkludert kommentarene til anvendelsesområdet for paktens del II og del III, og at den norske regjeringen er i ferd med å sette i gang en gjennomgang av om det er mulig å inkludere flere språk under paktens del III i samsvar med prosedyren fastsatt i artikkel 3 paragraf 2,

idet den tar hensyn til at denne evalueringen bygger på opplysninger framlagt av Norge i den sjuende periodiske rapport, tilleggsopplysninger gitt av norske myndigheter, informasjon framlagt av organer og foreninger som er lovlig etablert i Norge, og opplysninger ekspertkomiteen innhentet under sitt besøk på stedet –

at norske myndigheter tar hensyn til alle observasjonene og anbefalingene fra ekspertkomiteen, og særlig

1. gjennomfører en strukturert politikk for kvensk/finsk der man prioriterer tilbud om undervisning og en styrket tilstedeværelse i kringkastingsmediene,
2. beskytter og fremmer lulesamisk og sørsamisk i utdanning og media,
3. fremmer tjenester på alle samiske språk på sykehus og aldershjem,
4. utarbeider en strategi og treffer proaktive tiltak for å fremme romani og romanes, i samarbeid med språkbrukerne,
5. sørger for undervisning og studier av romani og romanes på alle passende nivåer

¹⁸ Som vedtatt av ministrenes stedfortredere på deres 1321. møte (4. juli 2018, CM/Del/Dec(2018)1321/10.2)

Vedlegg I: Ratifikasjonsdokument

Norge

Deklarasjoner i ratifikasjonsdokumentet deponert 10. november 1993 – original på engelsk

Vi forplikter oss til å gjennomføre bestemmelsene i minoritetsspråkpaktens del I, II, IV og V, og i tillegg, i samsvar med artikkel 2 paragraf 2, bestemmelsene i følgende artikler, paragrafer og underparagrafer i minoritetsspråkpaktens del III:

I artikkel 8:

Paragraf 1, underparagraf a (iii), b (iv), c (iv), d (iv), e (ii), f (ii), g, h, i
Paragraf 2

I artikkel 9:

Paragraf 1, underparagraf a (i-iv), b (i-iii), d
Paragraf 2, underparagraf a
Paragraf 3

I artikkel 10:

Paragraf 1, underparagraf a (iii), b, c
Paragraf 2, underparagraf a, b, c, d, e, f, g
Paragraf 3, underparagraf b
Paragraf 4, underparagraf a
Paragraf 5

I artikkel 11:

Paragraf 1, underparagraf a (iii), b (i), c (ii), e (i), f (ii), g
Paragraf 2

I artikkel 12:

Paragraf 1, underparagraf a, d, e, f, g, h
Paragraf 2
Paragraf 3

I artikkel 13:

Paragraf 2, underparagraf c, e

I artikkel 14:

underparagraf b.

Ovennevnte paragrafer og underparagrafer får anvendelse på det samiske språk i samsvar med artikkel 3 paragraf 1.

Periode som omfattes: 1.3.1998 –

Erklæringen ovenfor berører artikkel 10, 11, 12, 13, 14, 2, 3, 8, 9

Vedlegg II: Kommentarer fra norske myndigheter

Den norske regjeringen setter pris på muligheten til å kommentere ekspertkomiteens sjuende evalueringsrapport om Norges gjennomføring av den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk.

Sammendrag

I de siste overvåkingsperiodene har ekspertkomiteen, og ved én anledning ministerkomiteen, anbefalt at Norge avklarer det lulesamiske og sørsamiske språkets status med hensyn til minoritetsspråkpakten. Derfor har Norge avklart denne statusen for disse språkene i passende sammenhenger, og vi gjør det også i disse kommentarene. Det er klart, både ut fra Norges ratifikasjonsdokument, ut fra avklaringer i Norges rapporter og ut fra fraværet av noen etterfølgende norsk underretning angående forpliktelser for sørsamisk og/eller lulesamisk, at Norges forpliktelser under minoritetsspråkaktens del III bare gjelder nordsamisk. Sørsamisk og lulesamisk er begge omfattet av minoritetsspråkaktens del II. Norge vil derfor fortsette å anvende minoritetsspråkaktens del III bare på nordsamisk. Slik vil det være til Norge eventuelt i samsvar med minoritetsspråkaktens artikkel 3 beslutter å ta på seg spesifikke forpliktelser for andre minoritetsspråk under del III. Norge ber ekspertkomiteen og ministerkomiteen om å anvende minoritetsspråkpakten på samme måte.

Norge har blitt bedt om å avklare statusen for kvensk og finsk. Vi vil derfor benytte denne anledningen til å gjøre det klart at Norge vil fortsette å anvende minoritetsspråkaktens del II på kvensk, og at vi ikke regner finsk som et språk som omfattes av minoritetsspråkpakten. Vi ber ekspertkomiteen og ministerkomiteen om å merke seg denne avklaringen og anvende minoritetsspråkpakten på samme måte. Det betyr at anbefaling nr. 1 i ekspertkomiteens utkast til resolusjon må endres.

Avklaringene går altså ut på at minoritetsspråkpakten fortsatt gjelder for disse minoritetsspråkene i Norge:

- *nordsamisk (del II og III)*
- *lulesamisk (del II)*
- *sørsamisk (del II)*
- *kvensk (del II)*
- *romanes (del II, som ikke-territorielt språk)*
- *romani (del II, som ikke-territorielt språk)*

Utkast til punkter til fortalen til resolusjonen fra ministerkomiteen

Vi ber ministerkomiteen om å ta med informasjon om kommentarene som framsettes i dette vedlegget, i fortalen til resolusjonen om oppfølgingen av minoritetsspråkpakten. Punktene i fortalen kan for eksempel formuleres slik:

etter å ha merket seg kommentarene fra norske myndigheter til innholdet i ekspertkomiteens rapport, inkludert kommentarene til anvendelsesområdet for minoritetsspråkaktens del II og del III,

idet den anerkjenner at minoritetsspråkaktens del III for Norges vedkommende for tiden bare kommer til anvendelse på nordsamisk, og at minoritetsspråkaktens del II kommer til anvendelse på nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk, kvensk, romanes og romani,

idet den ser med glede på at den norske regjeringen er i ferd med å sette i gang en gjennomgang av om det er mulig å inkludere flere språk under minoritetsspråkaktens del III i samsvar med artikkel 3 paragraf 2,

1. Minoritetsspråkpaktens anvendelsesområde

1.1. Lulesamisk og sørsamisk

Ekspertkomiteen ser ut til å anta, i punkt 7 i rapporten, at sørsamisk og lulesamisk i Norge må anses for å være omfattet av minoritetsspråkpaktens del III, selv om Norge ikke har forpliktet seg til å la minoritetsspråkpaktens del III komme til anvendelse på disse språkene, verken i ratifikasjonsdokumentet eller i en etterfølgende underretning. I tillegg ser ekspertkomiteen ut til å mene at *alle* de 53 forpliktelsene innenfor minoritetsspråkpaktens del III som Norge har tatt på seg for nordsamisk, også skal komme til anvendelse for sørsamisk og lulesamisk, selv om situasjonen for de sistnevnte, mye mindre hyppig brukte språkene er vesentlig annerledes.

Ekspertkomiteen har kommet til denne konklusjonen i strid med Norges deklarasjon i ratifikasjonsdokumentet, og i strid med avklaringene Norge har kommet med i sine siste rapporter. Ekspertkomiteens argumenter for dette synet er ikke tatt med i rapporten.

Norge ratifiserte minoritetsspråkpakten i 1993. Etter en grundig overveielse og i samsvar med minoritetsspråkpaktens artikkel 2 og 3 spesifiserte Norge 53 forpliktelser under del III for nordsamisk – på den tiden vanligvis omtalt som «samisk». På ratifikasjonstidspunktet var den nasjonale lovgivningen som svarte til forpliktelsene under minoritetsspråkpaktens del III, allerede i kraft. På den tiden gjaldt disse bestemmelsene bare nordsamisk. Det var derfor åpenbart ikke den norske regjeringens intensjon å ratifisere de samme 53 forpliktelsene for lulesamisk og sørsamisk. Den samme konklusjonen følger også av dokumentene som ble utarbeidet i Norge til forberedelse av ratifikasjonen i 1993, herunder den kongelige resolusjonen om ratifikasjonen. I ratifikasjonsdokumentet er det bare snakk om ett språk: «det samiske språk», i entall. Lest i sin rettslige og språklige kontekst er dette åpenbart det språket som i dag vanligvis omtales som *nordsamisk*. Videre har Norge ikke i ettertid underrettet, i samsvar med artikkel 3 paragraf 2, om at man påtar deg forpliktelser for sørsamisk og/eller lulesamisk under minoritetsspråkpaktens del III.

I tillegg avklarte Norge en tid etter at minoritetsspråkpakten ble ratifisert, at sørsamisk og lulesamisk skal regnes som egne minoritetsspråk, og ikke som varianter av ett og samme samiske språk. Dette er i samsvar med språkbrukernes ønsker. Dermed er alle de tre språkene nå beskyttet, hver for seg, under minoritetsspråkpaktens del II.

At nordsamisk er del III-språk og lulesamisk og sørsamisk del II-språk med hensyn til minoritetsspråkpakten, er velkjent for språkbrukerne, som følge av Norges rapporter og offisielle dokumenter fra den norske regjeringen, herunder gjennomgangen av samelovens språkregler, som ble fullført i 2013 og offentliggjort i 2014¹⁹. Den norske regjeringens rettslige forståelse slik den beskrives her, er også grunnlaget for anbefalingene fra det samiske språkutvalget (NOU 2016: 18 Hjertespråket²⁰), blant annet i kapittel 6.4. Språkutvalget har anbefalt at den norske regjeringen utvider anvendelsesområdet for del III, gjennom en underretning til Europarådet, slik at også sørsamisk og lulesamisk omfattes (vedlegg I, punkt 4.8).

I den femte overvåkingsperioden ble Norge bedt av ministerkomiteen om å avklare det lulesamiske og sørsamiske språkets status med hensyn til minoritetsspråkpakten (anbefaling CM/RecChL(2012)8). Norge avklarte i den sjette rapporten at Norge ikke har påtatt seg forpliktelser for lulesamisk og sørsamisk under minoritetsspråkpaktens del III. Vi er klar over at ekspertkomiteen har bemerket at strukturen i de tidligste rapportene fra Norge var uklar, og at denne uklarheten har skapt usikkerhet hos ekspertkomiteen angående statusen til sørsamisk og lulesamisk. Norge har, i noen av sine tidligere rapporter, gitt informasjon om alle tre samiske språk på ett og samme sted i rapporten. Dette har typisk vært gjort når alle de tre språkene har vært omfattet av identiske eller svært like tiltak eller rettslige bestemmelser, for å unngå et lengre dokument enn nødvendig. Men en tvetydig formulering eller en uklar struktur i en rapport fra en stat kan ikke skape nye rettslige forpliktelser for denne staten. Videre må avklaringer Norge har kommet med i senere rapporter, nødvendigvis gå foran uklarheter i tidligere rapporter. Den norske regjeringens ståsted ble gjort tydelig i våre kommentarer til ekspertkomiteens sjette periodiske rapport, som ble oversendt i vårt brev 16. juni 2015 og framlagt for ministerkomiteen i dens 1235. møte i september 2015 som vedlegg II til rapporten fra ekspertkomiteen (CM(2015)123).

¹⁹ Dokumentet er tilgjengelig på regjeringens nettsted, her (på norsk):

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/sami/same/gjennomgang_av_samelovens_sprakregler.pdf

²⁰ Dokumentet er tilgjengelig på regjeringens nettsted, her (på norsk): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-18/id2515222/>

Det er derfor fortsatt klart, både ut fra ratifikasjonsdokumentet, ut fra avklaringer i Norges rapporter og ut fra fraværet av noen etterfølgende norsk underretning angående forpliktelser for sørsamisk og/eller lulesamisk, at Norges forpliktelser under minoritetsspråkpaktens del III bare gjelder nordsamisk. Norge vil derfor fortsette å anvende minoritetsspråkpaktens del III bare på nordsamisk og ber ministerkomiteen og ekspertkomiteen om å gjøre det samme.

Vi ber også ministerkomiteen om å ta med informasjon om avklaringene som er gjort i disse kommentarene, i fortalen til resolusjonen om Norges oppfølging av minoritetsspråkpakten. Utkast til fortalepunkter om emnet er gitt over, etter sammendraget.

1.2. Kvensk og finsk

Ekspertkomiteen sier, i punkt 10, at den vil behandle kvensk og finsk hver for seg. Dette er også reflektert i sammendraget, der ekspertkomiteen framholder at «[m]inoritetsspråkpakten kommer til anvendelse på finsk, kvensk [...]». Ekspertkomiteen ser altså ut til å ha etablert en praksis i strid med avklaringene framsatt i Norges nyere rapporter og i vår løpende dialog med komiteen i overvåkingsperiodene. Ekspertkomiteens argumenter for dette synet går ikke klart fram av rapporten.

Da Norge framla sin første periodiske rapport i 1999, var kvensk/finsk anerkjent som et *minoritetsspråk* etter minoritetsspråkpakten. Grunnen til at regjeringen brukte denne doble betegnelsen, var at språkbrukerne selv brukte både kvensk og finsk som navn på språket.

I 2001 vedtok Ministerkomiteen en anbefaling (anbefaling RecChL(2001)5), der den ba norske myndigheter om å avklare om kvensk er en dialekt av finsk eller et eget språk. Professor Kenneth Hyltenstam ved Stockholms universitet utførte en omfattende utredning av dette spørsmålet. Som en konsekvens av dette ble kvensk anerkjent som et språk, ved kongelig resolusjon i 2005. Siden da har kvensk vært anerkjent etter pakten som et av regions- eller minoritetsspråkene i Norge.

I 2010 ba Norsk-finsk forbund den norske regjeringen om å anerkjenne finsk som et eget minoritetsspråk i Norge etter minoritetsspråkpakten. Den norske regjeringen konkluderte med at kvensk er det språket som tradisjonelt har vært brukt av den nasjonale minoriteten som kalles kvener eller norskfinner, og at moderne finsk, dvs. det offisielle språket i Finland, ikke faller inn under minoritetsspråkpaktens definisjon av minoritets- og regionsspråk. Man la da vekt på ordlyden i artikkel 1 paragraf a i pakten («som tradisjonelt brukes»), i tillegg til uttalelser i den forklarende rapporten til minoritetsspråkpakten om «språk som har vært *snakket*» (vår utheving). Minoritetsspråkpakten kommer dermed ikke til anvendelse på moderne finsk. Det finnes imidlertid nasjonale tiltak som også retter seg mot finsk, herunder bestemmelser angående undervisning i skolen som kommer hele den kvenske/norskfiske minoriteten til gode. Minoritetsspråkpakten legger ikke noen begrensninger på statene når det gjelder tiltak for å fremme andre språk enn dem som omfattes av minoritetsspråkpakten.

Kvensk er altså nå det offisielle navnet på det tradisjonelle minoritetsspråket som tidligere ble kalt kvensk/finsk. Samtidig står den kvenske/norskfinske minoriteten fritt til å bruke det navnet de ønsker, på sitt eget språk. I samsvar med artikkel 1 i minoritetsspråkpakten vil Norge fortsette å anvende minoritetsspråkpakten på kvensk, og ikke på moderne finsk. Vi ber ministerkomiteen og ekspertkomiteen om å merke seg denne avklaringen og anvende minoritetsspråkpakten på samme måte i de kommende overvåkingsperiodene.

Vi ber også ministerkomiteen om å endre anbefaling nr. 1 i forslaget fra ekspertkomiteen og bringe den i samsvar med avklaringene Norge etter ministerkomiteens anmodning har kommet med, slik at den bare omtaler kvensk.

2. Nyere utviklingstrekk og retting av faktiske feil

2.1. Vurdering av del III for sørsamisk, lulesamisk og kvensk

Som vi meddelte ekspertkomiteen under besøket på stedet i oktober 2017, er vi allerede i gang med å evaluere om det er mulig å inkludere sørsamisk, lulesamisk og kvensk under minoritetsspråkparens del III. Det har i 2018 blitt satt av administrative ressurser i Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å begynne å evaluere spørsmålet. Saken krever en grundig vurdering, for hvert av språkene, av forpliktelsene det kan være aktuelt å ta på seg. Det er imidlertid allerede i utgangspunktet klart at eventuelle forpliktelser for lulesamisk, sørsamisk og kvensk vil være færre enn de 53 forpliktelsene vi har tatt på oss for nordsamisk. En av årsakene til dette er at det er færre som snakker disse språkene.

2.2. Om spesielle tegn i offentlige registre

I punkt 4 i sammendraget slår ekspertkomiteen fast: «Det er fremdeles vanskeligheter med bruken av spesielle tegn i offentlige registre på nordsamisk og lulesamisk.» Men vanskelighetene gjelder bruken av spesielle tegn på nordsamisk og *sørsamisk*.

2.3. Om bruk av minoritetsspråkene i utdanning, punkt 12

Det er to skoler som tilbyr teknisk utdanning og yrkesutdanning på samisk, én i Karasjok og én i Kautokeino. Ifølge rapporten er det bare én.

2.4. Om situasjonen for skoltesamisk/østsamisk, punkt 18

Tiltakene for å revitalisere skoltesamisk/østsamisk som nevnes i punkt 18, gjennomføres i samarbeid med Finland og *med deltakere fra Russland*.

2.5. Om samiske språk, punkt 29

Det slås i punkt 29 fast: «Finansieringen er også problematisk, siden dette ikke dekkes av den norske regjeringen og er avhengig av kommunens beslutninger og økonomi.» Vi vil derfor gjøre det klart at regjeringen bevilger midler til kommunene for ekstrautgifter til undervisning på og i sørsamisk på samme måte som til undervisning på og i lulesamisk og nordsamisk.

2.6. Henvisninger til kvensk vs. finsk, punkt 31

I punkt 31 vises det feilaktig til utarbeidelse av en «målrettet plan for finsk». Kommunal- og moderniseringsdepartementet la i januar 2018, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet, fram en målrettet plan for å revitalisere kvensk.

Formålet med regjeringens plan og planen til Troms fylkeskommune er det samme, å styrke *kvensk*.

Det vitenskapelige arrangementet i 2016 som nevnes i punkt 31, var en innspillskonferanse som skulle berede grunnen for regjeringens målrettede plan for *kvensk*.